

M I G R A C I J E E S P R O A
 I I Z B J E V A L J N J A Š L O V
 G L I Š T V I N J I A R Š Ć U A
 O Š F R Z H Ž D S V I B L I R
 F J O V Z A R A A A M A H S P
 M X J Z Ž L D R N Č A N G O A
 U I R O P T O U Đ O N J T A L K
M I R O V N I S T U D I J I Č
 E K O N O M S K A S A F E D I
 A L L J U D S K A S I R A M A N
 N E S U K O B P G U G Š A R D
 A J I G I L E R R N Z I Z N A
 L E D N A K O A O S I Z I O R
 N E M I R T S V T F Z A V S A
 F E M I N I Z A M Š Y M I T K

2014-
2015

PROSTOR
 ZA NEMIRNE
 GRAĐANE

M I R O V N I S T U D I J I

**2014-
2015**

Mirovni studiji (MS)	4
Program	6
Modul 1: Temeljni pojmovi Mirovnih studija, razumijevanje sukoba i nasilja	7
Uvod u Mirovne studije, voditeljice: Lovorka Bačić i Lana Jurman	9
Razumijevanje i analiza sukoba, voditeljica: Andrijana Parić	12
Uvod u nenasilno djelovanje, voditelji: Otto Raffai, Ana Raffai	14
Modul 2: Teorija i praksa ljudskih prava, voditeljica: Tatjana Vlašić	17
Vrijednosti ljudskih prava, voditeljica: Duška Pribičević Gelb	19
Ljudska prava – teorija i praksa: voditelj/ice: Ivana Radačić, Sara Lalić, Cvijeta Senta	22
Spol – Rod – Queer, voditelj: Amir Hodžić	25
Modul 3: Izgradnja mira, voditeljica: Emina Bužinkić	27
Uvod u Izgradnju mira/Izgradnja mira odozdo, voditelj: Goran Božičević	29
Suočavanje s prošlošću, voditeljica: Vesna Teršelič	32
Ljudska sigurnost, voditelj: Gordan Bosanac	34
Modul 4: Suzbijanje rasizma i ksenofobije, voditeljica: Julija Kranjec	37
Postkolonijalizam i migracije, voditelji: Julija Kranjec, Emina Bužinkić i Drago Župarić-Iljić	40
Emancipacija kulturnog pluralizma u vrijeme izbjeglištva, voditeljica: Emina Bužinkić	43
Modul 5: Društvena solidarnost, voditeljica: Iva Zenzerović	45
Aktivističke prakse i društvena promjena, voditeljica: Iva Zenzerović	47
Globalizacija i održivi razvoj, voditelj: Dražen Šimleša	49
Ekonomska nejednakost i radnička prava, voditelji: Jelena Miloš i Jovica Lončar	51
Feminizam – politika – ekonomija, voditeljica: Ankica Čakardić	54
Praktični rad	56
Javna predavanja	57
O Mirovnim studijima su bivši sudionici i sudionice rekli	58

M I R O V N I S T U D I J I

P R O G R A M S K A

B R O Š U R A

2014-
2015

*PROSTOR
ZA NEMIRNE
GRAĐANE*

MIROVNI STUDIJI (MS) su interdisciplinarno područje koje se oslanja na teoriju i direktna iskustva aktivista i sudionika, kako bi se: (1) **shvatili uzroci nasilnih sukoba**, (2) **razvili pristupi za razumijevanje i zaustavljanje nasilja**, rata i teških kršenja ljudskih prava, (3) **izgradio pozitivan, održiv mir** – pravedne strukture i društva koja imaju snage odupirati se direktnom i strukturnom nasilju, isključivanju, nejednakosti i usmjerena su na suradnju i solidarnost. Mirovni studiji usko povezuju obrazovanje, istraživanje i aktivizam.

CENTAR ZA MIROVNE STUDIJE (CMS) je udruga građana i građanki koja se zalaže za društvenu promjenu na načelima nenasilja, izgradnje mira i poštivanja ljudskih prava povezujući obrazovanje, istraživanje, aktivizam i rad na javnim politikama. Nastala je 1997. kao nasljeđe direktnog rada na izgradnji mira i u ratom podijeljenom Pakracu i rada Antiratne kampanje (ARK).

MIROVNI STUDIJI CMS-a su prostor analize, kritičkog propitivanja i dijaloga o prošlim, aktualnim i potencijalnim sukobima u društvu. Kroz artikuliranje postojeće aktivističke prakse i rada na društvenoj promjeni educiraju i osnažuju sudionike i sudionice za prepoznavanje i razumijevanje strukturnog nasilja i promjenu nejednakih odnosa moći, potiču samoorganiziranje i organiziranje građana, suradnju i solidarnost za društvenu promjenu. Kao

neformalni program obrazovanja odraslih provode se pri Centru za mirovne studije u kontinuitetu od 1997. godine i još uvijek su jedinstveni program ove vrste u regiji.

Mirovni studiji jednako vrednuju relevantnu teorijsku podlogu i direktna iskustva aktivističkog rada na društvenoj promjeni i zalažu se za paradigmu učenja koje uključuje iskustva predavača i sudionika/ca i potiče participaciju, kako u procesu učenja, tako i u društvu. Doprinos su demokratizaciji obrazovanja i obrazovanju za demokraciju.

Mirovni studiji kombiniraju **metode rada** koje reflektiraju vrijednosti za koje se zalažemo te omogućuju uključivanje, razmjenu iskustava i sudjelovanje. Pristup iskustvenog i participativnog učenja pretpostavlja da svatko dolazi s određenim iskustvom i znanjem, da je znanje među nama, te da nas razmjena i kritičko propitivanje osnažuju za djelovanje. Teorija se propituje u kombinaciji s praktičnim i iskustvenim učenjem kroz širok spektar metoda: analize stručnih tekstova i medijskih sadržaja, diskusije, prezentacije, rad u manjim skupinama, igre uloga i druge iskustvene vježbe, oluje ideja, barometre stavova.

SUDIONICI/E Mirovnih studija su nemirni građani koji žele aktivno sudjelovati u izgradnji društva s manje nasilja i isključenosti, a više jednakosti i pravde.

Mirovni studiji su program za vas:

- ako sustav u kojem živimo kod vas izaziva nemir i zabrinutost, želite u suradnji s drugima nešto promijeniti, osjećate posljedice rata i tranzicije, dosadile su vam rasprave unutar vaša 4 zida o domaćoj i globalnoj nepravdi, neodrživom razvoju, agresivnim susjedima, nepravednim poslodavcima, neodgovornim političarima. Ako želite saznati što kaže teorija a što poduzimaju ljudi opredijeljeni za razvijanje alternativa i promjenu;
- imate barem 20 godina;
- imate više od 30, 40 i 50 godina;
- želite znati više o temama iz programa i to znanje aktivno koristiti u svojoj okolini;
- rado bi s drugima podijelili svoje strahove i kritike, a spremni ste čuti tuđe i zajednički tražiti rješenja;
- možete izdvojiti vrijeme za program (dva puta tjedno poslijepodne + 1 vikend mjesečno).

Mirovni studiji su neprofitni program. Sufinanciraju se putem natječaja za organizacije civilnog društva. Trošak radne godine po sudioniku iznosi 7.500 kuna. Troškovi participacije za sudionike/ce, iznose do 1.500 kuna, od čega je pola (750 kuna) moguće odraditi kao pomoć u aktivnostima programa i drugih aktivnosti Centra za mirovne studije. U susret izlazimo nezaposlenima, studentima i umirovljenicima.

PREDAVAČI I GOSTI su stručnjaci iz pojedinih područja s dobrim poznavanjem teorije, ali i direktnim aktivističkim iskustvom te motivacijom za sudjelovanje u promjenama. Novu godinu Mirovnih studija će učiniti zanimljivom: Andrijana Parić, Lovorka Bačić, Lana Jurman, Tatjana Vlašić, Ivana Radačić, Duška Gelb, Sara Lalić, Cvijeta Senta, Gordan Bosanac, Vesna Teršelič, Goran Božičević, Ana Raffai, Otto Raffai, Gordan Bosanac, Amir Hodžić, Emina Bužinkić, Julija Kranjec, Drago Župarić Iljić, Dražen Šimleša, Jovica Lončar, Jelena Miloš, Iva Zenzerović, Ankica Čakardić i drugi dragi gosti.

U radnoj godini 2014-15. proći ćemo kroz 250 sati radionica, predavanja, diskusija, javnih tribina, praktičnog rada, volontiranja.

Mirovni studiji 2014-15. sastoje se od:

- redovnih predavanja i radionica;
- praktičnog rada;
- javnih predavanja, tribina, akcija.

P R O G R A M

MODUL 1

TEMELJNI POJMOVI
MIROVNIH STUDIJA,
RAZUMIJEVANJE
SUKOBA I NASILJA

Ovaj modul uvodi u osnovne teme i pojmove koji se obrađuju na Mirovnim studijima s naglaskom na razumijevanju sukoba, direktnog i strukturnog nasilja - osvještavanje i mogućnosti transformacije. Ovaj dio programa osvještava da sukobe ne treba izbjegavati nego osvijestiti i razumjeti, a sebe motivirati i naučiti kako se s njima konstruktivno nositi. Sukob ne mora rezultirati nasiljem. Transformacija sukoba nije popuštanje, kao što ni nenasilje i izgradnja mira nisu nužno pacifikacija ni ustezanje od djelovanja. Naprotiv, sposobnost empatije, vlastiti integritet, osnaženost i samopoštovanje pomažu da se usprotivimo nepravednom odnosu na konstruktivan i kreativan način. Transformacija sukoba iziskuje vještine komunikacije, analize sukoba, osvještavanje vlastitih predrasuda, društvenih stereotipa i razumijevanje odnosa moći. Uz vještine rada na sukobima, na Mirovnim studijima težište je također i na podizanju svjesnosti o strukturalnom nasilju što podrazumijeva pružanje otpora. Takav najširi pojam mirovne edukacije koju bismo mogli nazvati i politikom svjesnosti (Mindell, 1995) polazi od sljedećeg: svi postupci vode računa o tome da se osvijeste socijalne, političke, ekonomske i kulturne kontradikcije u vlastitoj i široj zajednici zajedno s osvještavanjem posljedica svojih vlastitih izbora i odluka i da se vide opcije za nenasilnu akciju za društvene promjene institucija opresivnog karaktera. (Prema: Uzelac, Maja.)

KLJUČNE TEME I SADRŽAJI: nenasilna komunikacija (aktivno slušanje, ja-poruke, parafraziranje, otvorena pitanja, razumijevanje sukoba, analiza sukoba, modeli posredovanja u sukobima), direktno i strukturno nasilje, zona nenasilja, otpor, aktivističke prakse i društvena promjena, moć, identiteti, stereotipi, predrasude, povjerenje. Nakon odslušanog modula sudionici će biti upoznati s vrijednostima i metodama mirovnog i građanskog obrazovanja, radom CMS-a i programom Mirovnih studija. Znat će osnovne definicije pojmova i tema koje ćemo obraditi, biti će upoznati s pojmovima nasilja i nenasilja, vrstama nasilja. Imati će priliku propitati stavove o različitostima, identitetima, suradnji, izgradnji mira, nenasilju, povjerenju. Ovladati će komunikacijskim vještinama za suradnju, grupni i timski rad, donošenje odluka, osvještavati predrasude i stereotipe te obrasce ponašanja prema različitima.

UVOD U MIROVNE STUDIJE

Voditeljice: Lovorka Bačić i Lana Jurman
Broj termina: 8 (16 sati), semestar: I.

9

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA: Ovaj kolegij je uvod u osnovne teme i pojmove koji će se produbljivati kroz ostale kolegije Mirovnih studija. Kolegij daje okvir i upoznaje sudionike/ce sa glavnim odrednicama mirovnog obrazovanja no pretežno je usmjeren na razumijevanje osnovnih pristupa i usvajanje osnovnih vještina i stavova potrebnih za izgradnju mira odnosno društvenu promjenu kroz mirovno djelovanje. Kako bi mogli lakše pratiti i usvojiti znanja i vještine te graditi stavove kroz druge kolegije, sudionici/e će na ovom kolegiju propitivati kako vlastite tako i društvene obrasce koji proizvode ili omogućavaju različite vrste nasilja i nepravdi. Osviještenost o vlastitom djelovanju i mogućnostima proširenja metoda i načina na koje možemo doprinositi izgradnji mira preduvjeti su za kvalitetnu društvenu promjenu. Tako će i kroz ovaj kolegij sudionici/e imati priliku osvijestiti vrijednosti i pristupe za koje se žele zalagati te diskutirati o mogućnostima mijenjanja društva nenasilnim putem.

S obzirom da je kolegij usmjeren na vještine i spoznaje, način rada će dominantno biti radionički, participativan, suradnički i analitički. Koristit ćemo iskustvene vježbe, simulacije, rad u grupama i parovima, diskusije te individualan rad.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA: Mirovno obrazovanje prilično je kompleksna ideja koju možemo promatrati na dvije paralelne razine – kao filozofiju i kao praksu/

proces. Filozofija mirovnog obrazovanja i njegov teorijski dio sastoji se od elemenata dekonstrukcije društvene zbilje, promatranja i analize nasilja (direktnog i indirektnog), te razmišljanja o alternativnim načinima djelovanja koja bi se temeljila na principima nenasilja, dostojanstva i poštivanja svijeta koji nas okružuje. Praktični dio mirovnog obrazovanja odnosi se na razvijanje vještina kritičke misli, aktivnog slušanja, refleksije, transformacije sukoba, rješavanja problema.

Za vrijeme trajanja Hladnog rata u Oslu u Norveškoj jedna je skupina ljudi pokrenula svoju školu misli o miru i mirovnom obrazovanju. 1964. Johan Galtung u uvodnom članku novog časopisa *Journal of Peace Research* prvi put iznosi svoju pozitivnu definiciju mira. U Uvodniku tako objašnjava filozofiju novo osnovanog mirovno-istraživačkog instituta u Oslu (*The Peace Research Institute Oslo*; PRIO) i donosi proširenu definiciju nasilja – nasilje osim direktnog može biti indirektno ili pak strukturalno. Proširenje definicije nasilja dovelo ga je do definicije negativnog mira kao 'odsustvo nasilja, odsustvo rata', te nove definicije pozitivnog mira kao 'integracije ljudskog društva'¹. Negativni se mir odnosio na ravnotežu straha, ali bi s vremenom i prevlasti jedne strane mogao dovesti do pozitivnog mira. Galtung je kasnije spomenuo kako je inspiraciju

1 Lawler, P. (1995) *A Question of Values: Johan Galtung's Peace Research*. Boulder and London: Lynne Rienner Publishers

za ovakav koncept dobio iz medicine. Zdravlje se tako u medicini može definirati kao odsustvo bolesti, ali i kao nešto puno više – kao priprema organizma za odolijevanje bolesti. Izgradnja bi mira dakle funkcionirala poput preventive – 'Preventiva podrazumijeva sve postupke koje činimo da bismo smanjili statističku vjerojatnost nastanka nekog događaja utjecajem na uzrok, a prije nego na bilo kakav način možemo utvrditi da se događaj već počeo događati'².

Transformacijski potencijal mirovnog obrazovanja možda je njegova najvažnija komponenta. Radi se dakle o pokušaju promijene načina razmišljanja ljudi, načina funkcioniranja svijeta koji je od svojih početaka obilježen nasiljem, ratovima, strahovima, predrasudama, potlačivanjem slabijih. Mirovno obrazovanje želi potaknuti svoje „učenike“ (neovisno o dobi) da ništa ne uzimaju zdravo za gotovo, da propituju dogme, kritiziraju i propituju ljude koji ih vode, te na kraju krajeva da se i aktivno uključe u transformiranje svog svijeta. Sukobi se prihvaćaju kao prirodne i svakodnevnne stvari, pitanje koje mirovno obrazovanje postavlja je kako taj sukob odvesti u stranu kreativnosti i poboljšanja trenutnog stanja. Važna je pretpostavka da je sukob sam po sebi neutralan, a njegov ishod može biti pozitivan ili negativan. Mirovno obrazovanje želi aktivne i snažne ljude spremne za borbu za svoj cilj, ali

ta se borba mora vršiti prema pravilima nenasilja i poštivanja dostojanstva i ljudskih prava svih uključenih u sukob. 'Teorija mirovnog obrazovanja nalaže da cilj mirovnog obrazovanja ne može biti samo zaustavljanje nasilja, nego u umovima djece poticanje želje da nauče kako nenasilje može osigurati temelj za pravednu i održivu budućnost'.

Betty Reardon u svom djelu 'Educating for Human Dignity'³ organizira svoju viziju mirovnog obrazovanja oko središnjeg pojma ljudskog dostojanstva i integriteta. Oko te temeljne ljudske vrijednosti smješta pet vrijednosti najvažnijih u oblikovanju ljudskih prava. To su: a) ekonomska jednakost, b) održivi razvoj; c) sloboda osobe; d) demokratska participacija; e) jednakost mogućnosti. Ove se temeljne vrijednosti tada kroz mirovno obrazovanje razlažu na glavne pojmove, teme i probleme koji se raspravljaju kroz proces odgoja i obrazovanja. Ian M. Harris u svom djelu 'Peace Education'⁴ govori o dvije vrste ciljeva mirovnog obrazovanja – kratkoročnim i dugoročnim. Kratkoročni ciljevi bili bi spoznati, prepoznati i naučiti se nositi s problemima suvremenog svijeta, dok bi dugoročno trebalo težiti stvaranju alternative ovakvom svijetu.

3 Reardon, B. (1995). *Educating for Human Dignity*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, p. 5

4 Harris, I.M. i Morrison, M. L. (2003), *Peace Education*. Second Edition. North Carolina: McFarland & Company, Inc.

2 dostupno na: <http://hr.wikipedia.org/wiki/Preventiva> [08. kolovoza 2011.]

Kroz većinu ovih tema prolazi se i kroz studijsku godinu Mirovnih studija, a ovaj će kolegij nastojati doprinijeti upoznavanju sudionika/ca s osnovnim pojmovima i konceptima vezanim za predstojeće kolegije.

OČEKIVANI ISHODI: U uvodnom dijelu kolegija sudionici/e će se upoznati s okvirom i glavnim odrednicama mirovnog obrazovanja. Kolegij je dominantno usmjeren na osvještavanje obrazaca (osobnih i društvenih) čija transformacija omogućuje aktivan doprinos izgradnji mira te, posredno, mirovni aktivizam. U većoj mjeri bavit ćemo se razvijanjem vještina nenasilne komunikacije, timskog rada i suradnje. U trajanju kolegija sudionici/e će se upoznati s osnovnim pojmovima koje vežemo uz nenasilnu komunikaciju, ljudska prava i diskriminaciju, civilno društvo, zatim s vrstama nasilja i građanske participacije. Imat će priliku propitati vlastite stavove o različitostima, identitetima, moći, ravnopravnosti, suradnji te solidarnosti.

TEME / ILI TEMATSKE CJELINE KOLEGIJA:

- **Mirovno obrazovanje** (1 dvosat)
- **Nasilje/nenasilje i moć** (1 dvosat)
- **Diskriminacija i temeljna načela ljudskih prava** (1 dvosat)
- **Vještine nenasilne komunikacije** (3 dvosata)
- **Timski rad i suradnja** (1 dvosat)
- **Izgradnja mira i građanska participacija** (1 dvosat)

TEMELJNI POJMOVI: moć, suradnja, povjerenje, identiteti, predrasude, društvena promjena, nenasilna komunikacija

LOVORKA BAČIĆ (1975. Virovitica), absolvirala sociologiju i kroatologiju. Svoje daljnje obrazovanje i rad usmjerila na edukaciju za mir, o miru i u miru, osnaživanje mladih za aktivan doprinos razvoju društva i jačanje pozicije mladih u društvu. Posljednjih godina uglavnom se bavi obrazovanjem nešto starijih građana/ki (studenti/ce Mirovnih studija i nastavnici/e). CMS-u se pridružila 2002. i nadalje ništa više nije bilo isto. Rado propituje sebe i druge, rado radi sa ljudima koji su voljni ulagati u i raditi na izgradnji pravednijeg društva. Motivacija za rad joj je želja za za promjenom društva (građana) u slobodnije, osvještenije i aktivnije. U CMS-u radi u programu "Afirmacija nenasilja i transformacija sukoba", a ima iskustva i u mirovnom radu u regiji te razvijanju volonterstva.

LANA JURMAN (1984., Zagreb) diplomirala je na Odsjecima za povijest i pedagogiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Pred kraj studija osobito se zainteresirala za teme mirovnog obrazovanja, te je na tu temu i diplomirala. Ima raznolikog iskustva s programima neformalnog obrazovanja, od jeseni 2013. članica je obrazovnog tima Centra za mirovne studije.

RAZUMIJEVANJE I ANALIZA SUKOBA

Voditeljica: Andrijana Parić

Broj termina: 7 (14 sati), semestar: I.

12

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA:

Razumijevanje i analiza sukoba jedan je od osnovnih kolegija kako za općenito razumijevanje mirovnog pristupa i procesa tako i za razumijevanje ali i uspješan rad na društvenoj promjeni općenito. Nadovezuje se na kolegij Temeljni pojmovi koji se sastoji od pregleda osnovnih pojmova komunikacije i nenasilja.

Osvještavanjem modela komunikacije u ovom kolegiju nastavljamo na radu u razumijevanju sukoba i povezanosti eskalacije sukoba sa zatvorenom, nasilnom komunikacijom, nedostatkom konsenzusa te neuvažavanja, nepoštivanja sugovornika, zanemarivanja odnosa moći.

Rad u ovom kolegiju potpuno je radionički, što znači i participativan. Predavanja će se koristiti jedino kao uvod u određene teme koje će se pokrivati radionicom. Metode koje će se koristiti u radu su: individualni rad, kreativni rad, rad u malim grupama, rad u parovima, diskusije u velikoj grupi, igranje uloga i simulacija.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA: Kolegij je, zajedno s ostalim kolegijima ovog modula te cjelokupnim Mirovnim studijima teorijski utemeljen na osnovama razumijevanja komunikacije i teorijom sukoba u kontekstu izgradnje mira. Kao takav i on se temelji na radovima vezanim uz: mirovno obrazovanje Betty Reardon, razumijevanje strukturalnog nasilja i rad Johana Galtunga, teoriju/praksu nenasilne komunikacije i razumijevanja

sukoba Marshala Rosenberga i Maje Uzelac. Koncepti osvještavanja društvene nepravde i osnaživanja manje moćnih nerijetko polaze od teorijskog i praktičnog rada Paula Freirea i Augusta Boala. Promišljanje političkog i društvenog konteksta, osobito odnosa moći te prihvatanja različitosti i suživota temelji se na radovima/mislama Nelsona Mandele i Desmonda Tutua te općenito na Južnoafričkoj povijesti ali i aktualnim zbivanjima na jugu Afrike.

OČEKIVANI ISHODI: Kolegij ima za cilj upoznavanje sudionika i sudionica s osnovnim terminima razumijevanja sukoba uz osvještavanje društvenog konteksta ali i vlastitog ponašanja uz usvajanje znanja i vještina potrebnih za kako razumijevanje tako i transformaciju sukoba.

Nastavno na prethodni kolegij i ovaj će omogućiti polaznicima/polaznicama da propituju (a neki i mijenjaju) svoje stavove vezane uz komunikacijske obrasce: nasilnu i nenasilnu komunikaciju te stavove vezane uz strah od sukoba i upravljanja sukobom. Sudjelovanjem u ovom kolegiju polaznici/ice stječu također osnovna znanja i vještine analize sukoba, transformacije sukoba te medijacije i osnažuju se za djelovanje.

TEMATSKJE CJELINE KOLEGIJA:

OSNOVNI POJMOVI/PROCESI U RAZUMIJEVANJU SUKOB-A (2 dvosata)

Ova cjelina pomoći će sudionicima da razumiju osnove sukoba te samim tim i transformacije, prevencije, zaustavljanja i/ili eskalacija na osobnoj i društvenoj razini. Sudionici će se upoznati s osnovnim koracima u transformaciji sukoba.

OSNOVNI POJMOVI/PROCESI ANALIZE SUKOBA (4 dvosata)

Sudionici/ice će se upoznati s metodama analize sukoba te dubljim razumijevanjem sukoba. Analizirati će se jedan aktualan društveni sukob u RH. Na primjeru će polaznici/ice moći naučiti što je analiza sukoba i kako se ona radi. Ova će cjelina ponuditi i osnove medijacije i pregovaranja, u kontekstu te analize, uglavnom kroz praktične vježbe i simulaciju.

ANDRIJANA PARIĆ (Gradačac, 1976.)

diplomirala je filozofiju i sociologiju na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu 2001. godine. Magistrirala je 2006. pri Sveučilištu u Trentu, Italija, na temi lokalnog razvoja zemalja u tranziciji. Aktivistkinja je od 1994. te članica i suradnica Centra za mirovne studije od njegovog osnutka. Osnovne teme kojima se bavi u okviru svog mirovnog rada su

komunikacija i razumijevanje sukoba uz izlete u područje ljudskih prava, osobito prava na azil i migracijskih politika. Uz mirovni rad Andrijana je profesionalno angažirana kroz rad uz vlastitaj tvrtci koja se bavi savjetovanjem za lokalni i regionalni razvoj od 2006.

UVOD U NENASILNO DJELOVANJE

Voditelji: Otto Raffai, Ana Raffai

Broj termina: 7 (14 sati), semestar II., vikend-kolegij

Petak: 17 – 21, subota: 10 - 17, nedjelja: 10 – 14

14

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA: U

kontekstu polariziranog društva kakvo je danas u HR važno je osnažiti građane za nenasilno djelovanje kojim će afirmirati svoj svjetonazor na način koji poštuje druge svjetonazore. Sam kolegij postoji na Mirovnim studijima od početka upravo zbog toga što smatramo da je nenasilje novost u našoj kulturi koja nedovoljno senzibilizira pojedince i grupe da su svjesni svog ponašanja i umiju upravljati sobom tako da nikada ne dovode u pitanje svoje miroljubive vrijednosti i dijaloški stav te svojim načinom, a ne samo sadržajem poruke koju pružaju drugoj strani odiše empatijom, prihvaćanjem i uključivanjem drugačijih. Svrha ovog kolegija je da, počevši od mijenjanja sebe pojedinci uče i umiju razvijati kulturu brige i dobrohotnosti prema drugačijima, različitim i tako grade pluralističko društvo u kojem neće vladati strahovi od drugih i različitih, nego će bogatstvo različitosti biti njegova snaga.

Metodološki kolegij Uvod u nenasilno djelovanje afirmira i promovira iskustveno učenje. Način rada opisujemo pojmom trening, što znači da najveći dio vremena sudionice i sudionici vježbaju kako bi stjecali nove uvide i usvajali praktična znanja potrebna za nenasilno djelovanje. Trening koristi metodu Ruth Cohn koju je ona nazvala tematski centrirana interakcija. Ova paradigma učenja ističe vrijednost iskustva kao izvora i generatora znanja, a bavljenje sobom. Rad na sebi, bavljenje sobom o vlastitim obrascima ponašanja

neminovno je polje učenja ako želimo da nam spoznaja „uđe u prste“, postane dio naših sposobnosti da djelujemo nenasilno.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA: Kolegij promiče nenasilje kao stav poštovanja drugoga i afirmacije sebe koji se prepoznaje u specifičnom djelovanju. Nenasilno djelovanje je osmišljen način postizanja željenog cilja tako da način ili put do cilja ne vrijeđa osnovne aksiome nenasilnog stava budući da su „ciljevi iz reda intencije i samo su sredstva iz reda akcije. U trenutku akcije vladamo samo sredstvima koja koristimo, a ne i ciljem kojem težimo, kontroliramo cilj samo posredstvom sredstava.“ (Muller, 2011:41). Specifičnost nenasilnog djelovanja očita je u odnosu prema protivniku, on je uvijek uključujući jer polazi od pretpostavke da se sukob transformira nenasilnim putem ukoliko smo oštri prema problemu, a blagi prema osobi. Treća osobitost nenasilnog djelovanja tiče se preuzimanja vlastite odgovornosti u sukobu te se ne distanciramo u obrascu „m“ i „oni“, pri čemu smo „mi“ uvijek oni dobri, a „oni“ oni zli već smo svjesni kako smo u sukobu i mi dio problema, te možemo biti i dio rješenja. Kolegij promiče ovaj smjer društvenog djelovanja, osobito u kontekstu društvenih sukoba. U teorijskom smislu oslanja se na definiranje, opisivanje, promišljanje nenasilja Tolstoja, Gandhija, J.M.Mueller, Lanza Del Vasto, H.G. Mayr, Jaques Semelin, Dorothee Soelle, Dorothy Day kojima je zajedničko traženje sklada između stava nenasilja i strategije

djelovanja. Kolegij naglašava nezamjenjiv značaj pojedinca, osobe i njenog preuzimanja odgovornosti za zajednicu. U grupnom organiziranju nenasilno djelovanje pretpostavlja radikalnu ravnopravnost i promiče izgradnju mira odozdo.

OČEKIVANI ISHODI: Upoznavanje koncepta nenasilja kao stava i strategije djelovanja radi poticanja znatiželje da sudionici/e dalje traže informacije o nenasilju (zbog ograničenog broja sati tek uvodno upoznavanje)

- Upoznavanje osnovnih aksioma nenasilnog djelovanja
- Buditi sumnju u neminovnost nasilnog djelovanja
- Podržati nenasilne stavove sudionika/ ca jačati pažnju na način, sredstva djelovanja, pitanje „kako“ nešto radim, ne samo što radim i jačanje samokritičnosti vezano uz vlastito ponašanje
- motiviranje za nenasilni otpor kao smjer djelovanja i upoznavanje alata nenasilnog djelovanja (odnosi se na stav i vještine nenasilne strategije)
- upoznavanje ključnih mehanizama nenasilne komunikacije (smanjenje prosuđivanja, promatranje sebe i fokusiranje na vlastito ponašanje u sukobu umjesto okrivljivanja drugoga, preuzimanje odgovornosti umjesto krivice)

TEMATSKE CJELINE

- uvod u nenasilno djelovanje
- moje ponašanje u sukobu
- nenasilni otpor

ANA RAFFAI: (1959.) mirovna aktivistica i feministička teologinja. Trenutno radi na doktorskom radu na temu Doprinos Dorothee Soelle teorijskom i praktičnom razumijevanju nenasilnog otpora.

OTTO RAFFAI: (1964.): prigovarač savjesti i trener za nenasilno djelovanje. Od 1994. aktivan u izgradnji mira u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji i Makedoniji.

Ana i Otto Raffai surađuju s Centrom za mirovne studije od 1996. na treninzima kao što su MIRamiDA, MIRamiDA Plus, a na Mirovnim studijima bili dio prvog tima koji je program pratio. Do danas na Mirovnim Studijima aktivni kroz kolegij Nenasilno djelovanje. Aktualno djeluju kroz udругu RAND (Regionalna adresa za nenasilno djelovanje) koja je posvećena edukaciji za nenasilno djelovanje (razne razine treninga od osnovnih do treninga produbljenja) i interreligioznom mirovnom radu kroz programe Međureligijski edukativni susret i Međureligijska mirovna konferencija „Gradeći mir, slavimo Boga“. Imaju troje djece i žive u Sesvetama.

MODUL 2

TEORIJA I PRAKSA
LJUDSKIH PRAVA

VODITELJICA: TATJANA VLAŠIĆ

Kako razumijemo ljudska prava, da li su ona univerzalna ili relativna, odnosno ovisna o lokalnom kontekstu, treba li štiti prava pojedinih grupa, reflektira li sustav zaštite ljudskih prava odnose moći u društvu – samo su neka od pitanja koja traže da iznova definiramo koncept ljudskih prava. Napetost i nasilje u Vukovaru povodom postavljanja dvopismenih tabli, inicijativa „U ime obitelji“ koja za cilj ima Ustavom definirati brak isključivo kao zajednicu muškarca i žene, rasprava o prizivu savjesti u slučaju pobačaja samo su neki od konflikata u kojima su se sudionici pozivali na ljudska prava. Referendum o promjeni Ustava koji definira brak isključivo kao odnos muškarca i žene otvorio je niz pitanja među kojima i pitanje diskriminacije pripadnika seksualnih manjina, odnos većine i manjine – čija prava štitimo, odnos moći u našem društvu, tko su „drugi“, što je demokracija, značenje demokratske procedure, mogu li ljudska prava biti podložna promjenama putem referendumima. Ovo su samo neki društveni sukobi koji će biti teme naših razgovora, analize i intervencija. Ovaj modul se bavi konceptom ljudskih prava iz različitih perspektiva, uključujući teoretski i filozofski aspekt ljudskih prava, praktičnim problemima u ostvarivanju i zaštiti prava, institucionalnim mehanizmima zaštite ljudskih prava te dilemama vezanim uz izazove u primjeni ljudskih prava u multikulturalnim i interkulturalnim kontekstima.

KLJUČNE TEME I SADRŽAJI: vrijednosti ljudskih prava, međunarodni i domaće me-

hanizmi zaštite, analiza i kritika koncepta ljudskih prava, suzbijanje diskriminacije, prava manjina, razumijevanje kategorija spola, roda, rodnog izražavanja i seksualne orijentacije, ekonomska prava, uloga medija i uloga javnih servisa u zaštiti ljudskih prava. Nakon odslušanog modula, sudionici/ce će moći kritički analizirati pojedinačne primjere kršenja ljudskih prava kao i propitivati politiku i praksu zaštite ljudskih prava. Imat će priliku propitati stavove o vrijednostima ljudskih prava, o pojmovima različitosti, tolerancije i demokracije, te promišljati vezu između stereotipa i predrasuda o nekim skupinama i diskriminatornom ponašanju. Ovladat će vještinama kritičke analize koncepta ljudskih prava iz različitih perspektiva, steći praktična znanja za reagiranje u slučajevima kršenja ljudskih prava.

VRIJEDNOSTI LJUDSKIH PRAVA

Voditeljica: Duška Pribičević Gelb
Broj termina: 5 (10 sati), semestar I.

19

PRAKTIČNI OKVIR: Iako je prošlo skoro dva desetljeća od osamostaljenja, Hrvatska se nalazi u razdoblju jake etnizacije državnih institucija i cijelog društva, bitno udaljena od modela moderne demokratske države. Etnički model nacije po kojem nacionalnost pripada samo onima koje rođenje ili obiteljsko porijeklo veže uz zajedničkog pretka ili kulturu a ne proizlazi iz pripadnosti političkoj zajednici koju bitno određuje teritorij, zakoni i demokratske institucije je uvelike prihvaćen. Pomirba i nacionalno jedinstvo su u prvom planu, a multikulturalna stvarnost (etnička, vjerska, jezična) zanemarena. U narodu koji je zahvaćen jakim etničkim nacionalizmom samouvjerenost je jako velika i iz nje proizlazi javno optuživanje svih koji ne provode kolektivnu volju. „Drugi“ i drukčiji se doživljava kao neprijatelj koji ugrožava interes kolektiva. U takvom okruženju ustavne vrednote kao jednakost, ravnopravnost, mirotvorstvo, vladavina prava, ljudska prava su uglavnom deklarativna, a zagovornici tih vrijednosti malobrojni.

U međuvremenu su nastale normativne promjene (i) na području ljudskih prava ali one nisu pokrenule suštinske promjene. U svakodnevnom životu i dalje ostaju mnoge suprotnosti jer se nova pravila nerijetko nedovoljno primjenjuju u praksi. Prihvaćanje ljudskih prava ne ovisi samo o obuhvatnosti i jasnoći međunarodnih instrumenata, niti o domaćoj pravnoj zaštiti, nego ponajviše i presudno o tome da li i kako te standarde

poznaje i razumije svaki pojedini građanin. Zato je podučavanje „o“ i „za“ ljudska prava osnovni uvjet za izgradnju trajne kulture ljudskih prava kao temelja demokratskog pluralističkog društva. Učenje ljudskih prava ne pripada samo formalnom obrazovanju za ljudska prava (u Hrvatskoj još uvijek nedovoljno zastupljeno), nego daleko češće informalnom i neformalnom obrazovanju – učenju iz najboljih praksi i primjera drugih.

TEORIJSKI OKVIR: Dvije su osnovne vrijednosti na kojima je uspostavljen sustav ljudskih prava: **dostojanstvo i jednakost**. Iz tih vrijednosti proizlaze i druge neophodne za razumijevanje i ostvarivanje ljudskih prava: sloboda, uvažavanje drugih, nediskriminacija, tolerancija, pravda i odgovornost te solidarnost.

Politički sustav unutar kojega spomenute vrijednosti i načela mogu postojati jest demokracija. Te su vrijednosti istodobno u temeljima demokratskih političkih sustava.

Ostvarivanje ljudskih prava isto tako pretpostavlja pravni sustav koji sadrži koncept prava kao društvenog mehanizma koji jamči ostvarivanje pravde i zaštite ljudskih prava kroz koji se ostvaruje vladavina prava, provođenje zakona i jednakost svih pred zakonom.

CILJEVI KOLEGIJA

Cilj je kolegija strukturirano učenje socijalnih vještina kojima se stječe socijalna kompetentnost za sudjelovanje

u oblikovanju osobnog i društvenog života te stvaranje socijalnog kapitala, za unapređivanje vlastitih inovacijskih potencijala i promicanje vrijednosti ljudskih prava i demokracije, te kulture tolerancije i mira. **Oснаživanje**, odnosno širenje znanja i razvoj vještina koje će polaznicima pomoći da odgovorno sudjeluju u izgradnji civilnog društva.

OČEKIVANI ISHODI:

- proširiti i nadograditi znanja i vještine na intrapersonalnoj i interpersonalnoj razini u području ljudskih prava;
- prihvatiti važnost osobnog angažmana u promociji i zaštiti ljudskih prava;
- prepoznati i kritički analizirati bitna obilježja ljudskih prava i generacija ljudskih prava;
- nepravničkim jezikom objasniti Europsku konvenciju i Opću deklaraciju;
- prepoznati bitna obilježja zločina iz mržnje i njihovu pojavnost u vlastitom okruženju;
- kritički analizirati domete institucionalnih pravnih sustava u zadovoljavanju pravde i izloženost institucionalnih pravnih sustava.

Motto: "Gdje, naposljetku, opća ljudska prava počinju? U malim mjestima, u blizini doma — tako blizu i tako malenih da ih nije moguće vidjeti ni na jednom svjetskom zemljovidu. Pa ipak, to je svijet pojedinca; susjedstvo u kojem živi; škola ili fakultet koji pohađa; tvornica, gospodarstvo ili ured gdje radi. To su mjesta gdje svaki muškarac,

žena i dijete traže jednaku pravednost, jednake mogućnosti, jednako dostojanstvo bez diskriminacije. Ako ta prava nemaju značenja tamo, tada i drugdje znače vrlo malo. Bez djelovanja (zabrinutih) građana da ih se podupre u blizini doma uzalud ćemo tražiti napredak u širem svijetu." (Eleanor Roosevelt)

TEMATSKJE CJELINE

1.1. Razumijevanje ljudskih prava/Pojam i narav ljudskih prava

- Potrebe – prava – odgovornost
- Ljudska prava kao skup moralnih i pravnih načela
- Bitna obilježja i generacije ljudskih prava

1.2. Kršenje ljudskih prava s posebnim osvrtom na zločin iz mržnje

- Horizontalno i vertikalno kršenje ljudskih prava
- Na svakom od nas je da poštuje ljudska prava i dostojanstvo ljudi koji žive oko nas, da bismo na samom početku spriječili kršenje ljudskih prava
- Analiza slučajeva

1.3. Prava osjetljivih grupa (djece, žena, manjina)

- Dometi institucionalnih pravnih sustava
- Feministički pristup pravdi
- Uloga civilnog društva i nevladinih organizacija u zaštiti i promociji ljudskih prava

2. Metodologija koju ćete koristiti: radionica - participativna, interaktivna, iskustvena metoda učenja

TEMELJNI POJMOVI: dostojanstvo, integritet, solidarnost

DUŠKA PRIBIČEVIĆ-GELB politologinja je s psihološko-pedagoškim obrazovanjem. Još od prošlog stoljeća aktivna na području promocije i zaštite ljudskih prava te mirovnog obrazovanja kroz formalno i neformalno obrazovanje. Certificirana trenerica za sprečavanje zločina iz mržnje i reformu državne uprave te registrirana voditeljica. Kao osnivačica i članica NVO-a Centra za direktnu zaštitu ljudskih prava uredila četiri knjige iz tog područja: „Priručnik za ljudska prava – praktični vodič za nadgledanje ljudskih prava (1998)“, „Romi u Hrvatskoj danas“ (1998), „Nevladine organizacije i europski standardi ljudskih prava“ (1998) i „Vodič kroz vaša prava“ (1999). Voditeljica kolegija: Ljudska prava, Uvod u mirovne studije i Manjinska prava na Mirovnim studijima Centra za mirovne studije u Zagrebu od 1996. do danas. Kao članica edukacijskog tima MALOG KORAKA - Centra za kulturu mira i nenasilja voditeljica/su-voditeljica je treninga i seminara za prosvjetne radnike i druge profesionalne skupine te mirovne aktiviste u području edukacije za nenasilnu komunikaciju, upravljanje sukobom, mir i ljudska prava te aktivno

građanstvo u Hrvatskoj, Makedoniji i Bosni Hercegovini; sudjelovala u realizaciji UNICEF-ova projekta “Miroљubivo rješavanje problema u školi i prevladavanje trauma” za Hrvatsku; u organizaciji Danskog Crvenog križa su-voditeljica u trogodišnjem projektu edukacije nastavnika za CABAC program u BiH; od 2002. god. u organizaciji Nansen Dialogue Centre Sarajevo voditeljica seminara za nastavnike “Odgoj i obrazovanje za ljudska prava”; stručna suradnica na tekstu u “111 koraka prema demokraciji i ljudskim pravima” autorice Maje Uzelac i koautorica priručnika “Škole u projektu Policija u zajednici” (2005). Mentorica i trenerica u UNICEF-ovom projektu “Stop nasilju u školama”.

LJUDSKA PRAVA: TEORIJA I PRAKSA

Voditeljice: Ivana Radačić, Sara Lalić, Cvijeta Senta

Broj termina: 10 (20 sati), semestar: I.

Gosti na kolegiju: Tena Šimonović,
zamjenica Pučke pravobraniteljice

22

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA: Iako se termin ljudska prava javlja kroz povijest, ona se, kako ih danas shvaćamo, razvijaju nakon Drugog svjetskog rata u okviru Ujedinjenih naroda, kao odgovor na teška kršenja ljudskih prava za vrijeme rata. Od tada se razvijaju u skladu sa zahtjevima promijenjenih društvenih okolnosti, a potaknuta aktivizmom različitih društvenih pokreta. Razne marginalizirane društvene skupine koriste diskurs i mehanizme ljudskih prava, kao odgovor na nepravde koje društveno politički sustavi proizvode te zahtjeve za oživljavanje temeljnih vrijednosti na kojima ljudska prava počivaju: vrijednosti dostojanstva, jednakosti, slobode i solidarnosti. Ljudska prava stoga su vrlo moćni mehanizam društvene promjene, koja mijenjaju politiku, pravo i moral društvenih zajednica. Bitno je poznavati teoriju i praksu ljudskih prava, kako zbog toga da osvijestimo svoja prava i osnažimo svoje živote, tako i da pomognemo osobama i društvenim skupinama čija se prava krše te utječemo na razvoj zajednica u kojima živimo. Kao što je rekao tadašnji visoki povjerenik za ljudska prava: „Najveća snaga kulture ljudskih prava izvire iz znalačkih očekivanja svakog pojedinca. Odgovornost za zaštitu ljudskih prava počiva na državama. No, razumijevanje, poštivanje i očekivanja vezana za ljudska prava od strane svake pojedine osobe jesu ono što ljudskim pravima daje njihovo dnevno tkivo, njihovu svakodnevnu otpornost.” SERGIO VIEIRA DE MELLO*,

VISOKI POVJERENIK UN-a ZA LJUDSKA PRAVA, 2003.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA: Ljudska prava su političko/pravno/moralni okvir koji uređuje ponašanje političkih vlasti prema pojedincima. Ljudska prava nemaju jednoznačno značenje: postoje razne teorije ljudskih prava i opravdanja, njihove prirode, opsega i statusa. Temeljna ideja tih teorija je da postoje određene univerzalne značajke (potrebe, interesi, autonomija) svih ljudi, bez obzira na razlike, koje su neophodne za naše dobrostanje, a u opasnosti su od akcija i propusta drugih te ih treba štititi kroz ljudska prava. Međutim, o mnogim pitanjima postoje prijepori, kao na primjer o univerzalnosti, pristupu ravnopravnosti i pravima ranjivih skupina, reproduktivnim pravima, a praktični problem predstavlja i sukob prava. To su pitanja kojima će se baviti i ovaj kolegij. Odgovori se neće tražiti samo u teorijama i kritikama ljudskih prava, već i u međunarodnoj praksi. Apstraktno definirana ljudska prava svoje konkretno značenje dobivaju upravo dobivaju kroz praksu međunarodnih sudova i kvazi-sudbenih tijela te ju je stoga važno poznavati.

OČEKIVANI ISHODI: Kolegij je usmjeren na osposobljavanje i osnaživanje studenata/ica za rad na zaštiti ljudskim prava, posebice koristeći međunarodno-pravne mehanizme. Cilj kolegija je upoznati studente/ice s idejom, razvojem

i filozofijom ljudskih prava, domaćim i međunarodnim sustavom zaštite ljudskih prava na konkretnim primjerima iz prakse.

Studenti/ce će:

- upoznati osnovne koncepte međunarodnog sustava zaštite ljudskih prava i osnovnih prijevora u teoriji i praksi;
- razumijeti međunarodni sustav zaštite ljudskih prava – osnovne instrumente i mehanizme;
- razumijeti rad i ulogu Europskog suda za ljudska prava;
- kritički analizirati kršenja ljudskih prava, njihovih uzroka i posljedica te identificirati moguće pristupe i rješenja;
- razvijati kritičko mišljenje oko razumijevanja razlika i tolerancije;
- osvijestiti vezu između stereotipnih stavova i kršenja ljudskih prava pojedinih skupina;
- Promišljati o vlastitoj ulozi u promociji i zaštiti ljudskih prava.

TEME /TEMATSKJE CJELINE KOLEGIJA

1. Razvoj i filozofija ljudskih prava, osnovni koncepti
2. Međunarodni sustav zaštite ljudskih prava - sustav UN-a
3. Regionalni sustav – sustav Vijeća Europe – ESLJP
4. Sustav zaštite ljudskih prava u RH
5. Pravo na ne-diskriminaciju

SATNICA:

1. *Razvoj i filozofija ljudskih prava – Ivana Radačić*
2. *Vježbe – univerzalizam vs relativizam ljudskih prava – Ivana Radačić, Sara Lalić i Cvijeta Senta*
3. *Međunarodni sustav zaštite ljudskih prava – UN sustav – Ivana Radačić*
4. *Vježbe - Ivana Radačić, Sara Lalić i Cvijeta Senta*
5. *Regionalni sustav zaštite ljudskih prava – Vijeće Europe – ESLJP*
6. *Vježbe – konvencija u praksi*
7. *Diskriminacija i sustav zaštite od diskriminacije – Sara Lalić i Cvijeta Senta*
8. *Vježbe – slučajevi diskriminacije - Ivana Radačić, Sara Lalić i Cvijeta Senta*
9. *Gostovanje – Tena Šimonović Einwalter – pučki pravobranitelj i njegove uloge u sustavu zaštite ljudskih prava u RH*
10. *Moot court/fokus na jednu ranjivu skupinu (ovisno o interesu i profilu grupe)*

TEMELJNI POJMOVI: ljudska prava, jednakost, dostojanstvo, sloboda, međunarodno pravo.

IVANA RADAČIĆ doktorirala je pravo 2008. godine na Sveučilištu u Londonu, magistrirala je pravo na Sveučilištu u Michiganu 2003. i Sveučilištu u Zagrebu 2001. te kriminologiju na Sveučilištu Cambridge 2002. godine. Zaposlena je kao znanstvena suradnica u Institutu društvenih

znanosti Ivo Pilar, a predavačica je na Centru za hrvatske studije Sveučilišta u Zagrebu, Sveučilištu u Osijeku, Europskom inter-sveučilišnom centru za ljudska prava i demokratizaciju (Venecija) te University College London. Bila je gošća predavačica na Sveučilištu za mir UN-a (Kostarika), te istraživačica pri Sveučilištu u Kentu (Velika Britanija) i Sveučilištu u Melbournu (Australija). Pored toga, predaje na Centru za mirovne studije i Centru za ženske studije, Zagreb, te Institutu za ženska ljudska prava u Bugarskoj. Uredila je tri knjige (jednu u suuredništvu), objavila dvije knjige (jednu u suautorstvu) te preko 20 znanstvenih članaka. Područja interesa su joj ljudska prava, rod, seksualnost i feminizam. Nije baš uvijek u glavi – pleše pjes 5 ritmova i svira djembe.

CVIJETA SENTA rođena je 1979. godine u Zagrebu gdje živi i radi u Centru za mirovne studije u području suzbijanja rasizma i ksenofobije. Studirala je politologiju na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu te se uskoro sprema na stjecanje diplome. Osim angažmana u Centru za mirovne studije, surađivala je s Mrežom mladih Hrvatske u području razvijanja i zagovaranja lokalnih i nacionalne politike za mlade, bila je aktivna i u grupi mladih u RH koje su zagovarale osnivanje REKOM-a (Regionalna komisija za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava na području nekadašnje Jugoslavije) te je nekoliko godina sudjelovala u radu Odbora

za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Sabora RH kao vanjska članica tog tijela, a odnedavno je i članica Savjeta za razvoj civilnog društva. Voli pse, pivo i sarmu te bosanske slatkiše, biti na ulici i putovati. Veseli se prilici za ovaj kolegij i razmjenu iskustva.

SARA LALIĆ rođena je 1987. godine u Zagrebu. Studirala je sociologiju i komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, nakon čega je upisala diplomski studij ljudskih prava na *Central European University* u Budimpešti, a i ponosna je vlasnica diplome Mirovnih studija, generacija 2008/2009. Aktivizmom se počela baviti 2007. godine u Centru za mirovne studije, a od tada je radila na temama vezanim uz NATO, suočavanje s prošlošću i diskriminaciju. Također je bila uključena u inicijativu *Ne damo Varšavsku*, a nekoliko je mjeseci provela i u međunarodnoj organizaciji za ljudska prava *Human Rights Watch*. Od 2011. godine zaposlena je u Centru za mirovne studije, gdje radi uglavnom na suzbijanju diskriminacije, te rasizma i ksenofobije. U slobodno vrijeme pokušava pjevati u jednom aktivističkom zboru, a najviše voli konzumirati pivo, sarmu i bosanske slatkiše s kolegicom Sentom nakon radnog vremena.

SPOL – ROD – QUEER

Voditelj: Amir Hodžić

Broj termina: 7 (14 sati), semestar: I.

Gosti na kolegiju: Mima Simić,

Matea Popov/Marko Jurčić

25

PRAKTIČNI OKVIR: Spolna/rodna i seksualna društvena neravnopravnost, temeljena na heteronormativnoj teoriji i binarnosti spola i roda, osnova je patrijarhalne nejednakosti među ljudima, te stvara i podržava razne oblike opresija i nasilja: seksizam, heteroseksizam, homofobiju, transfobiju, spolno/rodno uvjetovano nasilje. Zadnjih nekoliko godina u društveno-političkom prostoru Republike Hrvatske svjedočimo snažnom protuudarcu seksualnim i reproduktivnim pravima koji je iniciran i provodi se od strane nekoliko međusobno povezanih organizacija i inicijativa, uz logističku i financijsku podršku Katoličke crkve. Njihova agenda uključuje suprotstavljanje zakonima i politikama vezanim uz pitanja medicinski potpomognute oplodnje, abortusa, seksualne edukacije u školama, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, i istospolnog partnerstva/braka. Poblize upoznavanje pojmovnih konstrukcija spola, roda i seksualnosti, kao i relevantnih ne-normativnih identiteta i praksi, doprinosi kritičkom sagledavanju diskursa kao što su npr. "rodna ideologija" i "kultura smrti", te afirmira ljudska prava vezana uz ove kategorije.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA : Kolegij „Spol – Rod – Queer“ kritički propituje kreiranje i upotrebu pojmova spola, roda i seksualnosti na društvenom i individualnom nivou. Spol, rod i seksualnost raspravljaju se kao identitetske odrednice i oblici osobnog izražavanja; kao društveni

konstrukti, uloge i norme; te kao osnove klasifikacije, neravnopravnosti i diskriminacije. Kolegij istražuje i osvještava individualne i društvene prakse stvaranja i organiziranja kategorija spola, roda i seksualnosti. Tematike spola, roda i seksualnosti predstavljaju se kroz diskurse medicine, biologije, povijesti, zakonodavstva, obrazovanja, jezika, politike, ljudskih prava i aktivizma.

OČEKIVANI ISHODI:

- Razumijevanje razlika između kategorija spola, roda, rodnog izražavanja i seksualne orijentacije.
- Upoznavanje s povijesnim razvojem (de)konstrukcije kategorija spola, roda i seksualne orijentacije kroz diskurse religije, medicine, biologije, prava i jezika.
- Upoznavanje s pitanjima interspolnosti i transrodnosti; ljudskim pravima vezanim uz LGBTIQ identitete; te povijesnim razvojem i trenutnim stanjem LGBTIQ pokreta i aktivizma u RH i regiji.
- Osvještavanje pitanja i problema vezanih uz utjecaj društvenog i kulturalnog konteksta na procese socijalizacije i razvoj spolnih, rodnih i seksualnih identiteta i uloga.
- Razumijevanje društvene i kulturalne raznovrsnosti i različitosti rodnih i seksualnih identiteta i praksi, kao i povijesne promjene vrijednosnih i normativnih okvira.
- Ukazivanje na isprepletenost društveno-političkih dimenzija patrijarhata, spolne/

rodne opresije, (hetero)seksizma, nasilja i transfobije.

- Razumijevanje kako striktno i ograničavajuće spolne/rodne uloge i društvene norme doprinose seksizmu i transfobiji i utječu na rodno-uvjetovano nasilje.
- Promicanje vrijednosti inkluzivne rodne/spolne ravnopravnosti, nenasilja, tolerancije i prihvaćanja.
- Razumijevanje povezanosti pitanja spola, roda i seksualne orijentacije, te socijalizacije i diskriminacije, kao i vlastitih izbora i mogućnosti u okviru ljudskih prava.
- Poticanje i osnaživanje polaznica_ka za razvijanje i uključivanje spolne/rodne perspektive u svoj rad u zajednici.

TEME / ILI TEMATSKJE CJELINE KOLEGIJA:

- Spol i rod: osnovni pojmovi;
- Identiteti i izražavanja, uloge i socijalizacija;
- Društveni rod: stereotipi, mediji, jezik;
- Transrodnost i interspolnost;
- Seksualnost: identiteti i ponašanja, seksualna edukacija i seksualna prava;
- Moć i nasilje: patrijarhat, neravnopravnost, diskriminacija, (hetero)seksizam, transfobija;
- Aktivizam i osnaživanje: feminizam i LGBTIQ prava, sfere utjecaja i osobno djelovanje.

TEMELJNI POJMOVI: rod, spol, seksualnost

AMIR HODŽIĆ: Uz završeni dodiplomski studij sociologije u Zagrebu i postdiplomski interdisciplinarni program rodnih i kulturalnih studija u Budimpešti, zadnjih 18 godina bavim se pitanjima spolne/rodne ravnopravnosti, seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava, te LGBTIQ pitanjima kroz istraživanja, edukacije, konzultacije i aktivizam. U edukacijskom radu provodim raznovrsne radionice, seminare i treninge, a u istraživačkom radu surađujem sa različitim organizacijama i institucijama u Hrvatskoj, regiji i inozemstvu. Više na www.policy.hu/hodzic/.

MODUL 3

IZGRADNJA MIRA

VODITELJICA: EMINA BUŽINKIĆ

Ratno iskustvo ostavilo je dugoročne posljedice na zajednice u Hrvatskoj i bivšoj Jugoslaviji. Još tijekom rata i neposredno nakon njega, kao jedan od prvih pokušaja UN-a u svijetu, na teritoriju Hrvatske (u zapadnoj i istočnoj Slavoniji) provodili su se programi Peace buildinga - Izgradnje mira koji ciljaju na društvenu obnovu ratom zahvaćenih zajednica. Cilj aktivnosti izgradnje mira je uspostavljanje komunikacije među raznim akterima u zajednicama kako bi se one mogle nositi s naslijeđem nasilja i aktivno doprinosti prevenciji budućih sukoba.

U oružanim sukobima u bivšoj Jugoslaviji, u razdoblju 1991. do 2001. godine stradalo je oko 130.000 ljudi i još uvijek nije razjašnjena sudbina više od 15.000 nestalih. U Hrvatskoj i drugim post-jugoslavenskim društvima vrijede različite istine i prikazi događaja iz prošlosti, uključujući ratne zločine. Način na koji se još uvijek dovodi u pitanje najmasovniji zločin počinjen u Hrvatskoj u 20. stoljeću, počinjen pod Ustaškim režimom u Jasenovcu, samo je jedan od primjera osporavanja i relativizacije zločina. Činjenice o političkom nasilju u vrijeme jugoslavenskog socijalizma još uvijek nisu dostatno istražene. U velikom broju slučajeva interpretacije podataka o zločinima zasnivaju se na političkim mišljenjima i tumačenjima, a ne na činjenicama. Još uvijek je često prešućivanje ili poricanje zločina, priznavanje samo svojih žrtava i bliskost s optuženima iz vlastite etničke zajednice.

Ulaskom Hrvatske u EU potreba za izgradnjom mira odnosno smanjivanjem tereta naslijeđa rata se ne smanjuje, ali se neke uloge mijenjaju. Povećava se odgovornost Hrvatske za stanje u regiji, ali i šire, kao članice EU. Granice s BiH, Srbijom i Crnom Gorom postaju granice EU, a znamo li točno što to nosi u kontekstu izgradnje kvalitetnijih i zdravijih odnosa neopterećenih prošlošću? Može li hrvatsko iskustvo pomoći i drugim ratom zahvaćenim teritorijima, Ukrajini, Siriji?

Ljudska sigurnost, nasuprot tradicionalno uvriježenom konceptu nacionalne sigurnosti, još uvijek nije prepoznata kao pojam u ključnim sigurnosnim dokumentima RH. I na međunarodnoj razini ljudska sigurnost još uvijek nije zaživjela kao koncept na način da bi bila sustavno i kvalitetno integrirana u sigurnosne doktrine država. U nacionalnim državama glavni pružatelji sigurnosti vezani su uz vojno-represivni aparat države. Ali, da li u našoj svakodnevici imamo naprosto drugačije potrebe za sigurnostima koje nam tradicionalni državni aparati ne mogu pružiti? Kako bi izgledao svijet da umjesto nacionalnih sigurnosti gradimo ljudske sigurnosti?

KLJUČNI SADRŽAJI MODULA:

Modul se sastoji od tri međusobno povezana područja: **IZGRADNJE MIRA, SUOČAVANJA S PROŠLOŠĆU I LJUDSKE SIGURNOSTI.**

UVOD U IZGRADNJU MIRA/ IZGRADNJA MIRA ODOZDO

Voditelj: Goran Božičević

Broj termina: 6 (12 sati), semestar: I.

29

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA Izgradnja mira (IM) nasušna je potreba u društvima koja su prošla kroz (nedavne) nasilne sukobe, pogotovo ratove kao Hrvatska. Važno je osvijestiti **nužnost otklanjanja uzroka** mogućih budućih nasilja/ratova, osnažiti pojedince, grupe i institucije da aktivno rade na tome. Razlikujemo je od mirovnog rada (u širem smislu) jer se IM dešava tamo gdje su ratovi pokidali društvene veze i odnose, gdje su 'repovi rata' još prisutni i negativno utiču na svakodnevnicu ljudi.

Izgradnja mira je u temeljima CMS-a te Mirovnih studija (MS) koji korijene vuku iz najranijih aktivnosti sustavnog građenja mira pod okriljem UN-a, iz Volonterskog projekta Pakrac 1993 – 1997 te MIRamiDA – Prvih treninga građenja mira u postjugoslavenskim zemljama, od 1995.

Izgradnja mira na Mirovnim studijima je prezentacija iskustava brojnih domaćih te stranih aktivista/ica, volontera/ki i 'zajednice graditelja/ica mira' kako u Hrvatskoj, Balkanu tako i šire.

Jedinstveni doprinos IM u Hrvatskoj ogleda se kroz rad na terenu/grassroots/ rad u mikro zajednici, otvaranje dijaloga sa neistomišljenicima i ljudima drugačijih vrijednosnih sustava, uključivanju branitelja/ica, edukaciji za Izgradnju mira, otvorenosti suradnjama te razvijanju vlastitih koncepata.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA: Izgradnja mira je relativno novi koncept, datira u dokumentima UN-a tek od 1992. a u teoriji od 1950-tih. Pravi 'boom' doživljava u 2000-tima kada se javljaju podjele na 'tehnološku' i 'transformativnu'. Pojednostavljeno rečeno u *tehnološkoj* dominiraju projektni pristup, logičke matrice, ciljane aktivnosti, donatorski prioriteti i novac, profesionalizacija, orijentiranost na (brze) rezultate.

CMS njeguje "kreativnu, transformativnu, vrijednosno utemeljenu" izgradnju mira. Odlikuje ju povezanost sa drugim područjima i akterima, oprez u intervencijama u zajednicama kako bi se izbjegla moguća šteta. Ljudska prava, nenasilna transformacija sukoba, rodna tematika, civilno društvo, briga za okoliš/održivi razvoj, društvena pravda, suočavanje s prošlošću – neka su od tih, neminovno suradničkih područja. Sama **suradnja** već jeste građenje mira.

Izgradnja mira teži izgradnji odnosa koji vode **pomirenju**, osnaživanju unutrašnjih i vanjskih aktera u društvu da rade na njemu. (Lederach, 1997) Pomirenje se shvaća kao ono stabilno stanje društva u kojem nekadašnji neprijatelji imaju odnose koji neće ponovo dovesti do nasilja/ rata, u kojem su uzroci otklonjeni.

Ovaj kolegij nudi poveznicu različitim pristupima Izgradnji mira, naglašavajući da svatko može doprinijeti i doprinosi IM-u,

uloga pojedinke je neprocjenjiva. Uz to se zalažemo za priznavanje i prihvaćanje koncepta IM od strane države i njenih institucija.

Graditelji/ce mira u Hrvatskoj nisu (još) prepoznate ali smo uključeni i pitani za savjete i pomoć u raznim dijelovima Svijeta.

SUDIONICI ĆE NAKON KOLEGIJA ZNATI I RAZUMJETI SLJEDEĆE POJMOVE I PROCESE:

Različite definicije IM, suodnos sa srodnim područjima. Razumijevanje koncepta na međunarodnoj razini, nacionalnoj, lokalnoj. Dileme unutar IM: tehnološka vs transformativna, sequencing (vremenski redosljed), uloga domaćih i stranih aktera. Uvid u IM u Hrvatskoj i Balkanu, te međunarodni akteri. Važnost kulturalne osjetljivosti, etičke dileme pri intervenciji izvana, komunikacija s različitim akterima, prepoznavanje prioriteta. Što je pomirenje meni a što drugima? Kada i kako raditi IM? Što ja mogu učiniti? Koje su moje jake a koje slabe strane? Tko mi/ nam je podrška? Tko su ometači/ spoileri? Zašto? Koliko je podjela na 'ometaće' i 'podržavače' uopće smisljena?

TEMATSKA CJELINE: Upoznavanje s konceptom Izgradnje mira (*Peacebuilding*): Kontekstualizira se pojam Izgradnje mira uz pojmove preventivna diplomacija, nametanje mira, uspostava mira, održavanje mira. IM se dovodi u odnos sa humanitarnom pomoći, civilnim društvom,

suočavanju s prošlošću, tranzicijskom pravdom.

Iskustva konkretne Izgradnje mira u Hrvatskoj, ostalim post-SFRJ zemljama i šire: Volonterski Projekt Pakrac, Miramida treninzi, Mirovni timovi osječkog Centra za mir, Platforma Izgradnje mira, IZMIR (branitelji i mirovni aktivisti zajedno), Mreža za izgradnju mira (BiH) i drugi. Na kolegiju se kroz iskustva voditelja daje uvid u osnovne Izgradnje mira, što ona nije, a što jeste. Uvode se sudionici/e u način razmišljanja u podijeljenoj i ratom stradaloj zajednici, daje uvid u aktere i njihove dileme. Kroz iskustva i dileme protagonista nekih drugih konflikata pomaže se sagledavati problem oružanih sukoba i njihove mirne transformacije.

Etika intervencije 'treće strane' te same izgradnje mira ima posebno mjesto. Ulaženje u motivaciju 'treće' strane (točnije 'n+1' strane), legitimiteta/legaliteta/ kredibiliteta intervencije, opasnosti nanošenja (dodatne) štete neprikladnim pristupom kao i metode koje se koriste da se šteta minimalizira (npr *Do No Harm* pristup).

Transformativna, kreativna, inovativna, vrijednosno Način kako se radi Izgradnja mira (vjerojatno je) važniji od sadržaja samog. Mijenjanje odnosa koji generiraju konflikt ključno je i mnogostruko važnije od pukog restauriranja povjerenja među (najčešće) etničkim zajednicama.

Zainteresirati sudionice/ke za vlastiti aktivni angažman u izgradnji mira u postjugoslavenskim zemljama, a i šire. Izučavanje Izgradnje mira bez sagledavanja vlastitog angažmana promašeno je. To ne znači da ćemo se svi s jednakim kapacitetima, motivacijom i resursima uključiti u IM, no pronaći optimalni modus kako bi se svatko (zainteresiran/a) mogao/ mogla uključiti cilj je ovog kolegija.

TEMELJNI POJMOVI: izgradnja mira, rat/ mir, etika intervencije u sukob, pomirenje, društvena pravda

GORAN BOŽIČEVIĆ _rođen 1962 u Zadru, vegetarijanac koji je pao ispod 110 kg. Živio u Zadru, Zagrebu i Grožnjanu. Umjesto da radi kao fizičar u NE Krško, završio u Nadzornom odboru Zelene Akcije. Nikad diplomirao no tješi se time da su deseci doktorirali izučavajući (i) njegov rad. Prigovarač savjesti od 1995. koji od 2003. aktivno radi s ratnim veteranima na izgradnji mira. Suosnivač Volonterskog projekta Pakrac i mnogih drugih inicijativa. Sve više piše i pokušava artikulirati svoj rad. Najviše voli raditi Miramide kojih je odradio u prošlih 16 godina – mnogo. U 2012. posjetio prvi put institucije EU u Briselu, Haški Tribunal i Kofi Annan Trening centar u Accri. Sada s obitelji živi u Skopju i dalje vodi Miramida Centar.

SUOČAVANJE S PROŠLOŠĆU

Voditeljica: Vesna Teršelič

Broj termina: 6, (3 + radni vikend, 12 sati), semestar: II.

Gosti na kolegiju: Eugen Jakovčić, Tanja Petrović,

Milena Čalić Jelić

32

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA: U

Hrvatskoj i drugim post-jugoslavenskim društvima vrijede različite istine i prikazi prošlosti, uključujući ratne zločine. Način na koji se još uvijek dovodi u pitanje najmasovniji zločin počinjen u Hrvatskoj u 20. stoljeću od strane Ustaškog režima u Jasenovačkom logoru samo je jedan od primjera osporavanja i relativizacije zločina. Činjenice o političkom nasilju u vrijeme jugoslavenskog socijalizma još uvijek nisu dostatno istražene. U velikom broju slučajeva interpretacije podataka o zločinima zasnivaju se na političkim mišljenjima i tumačenjima, a ne na činjenicama. Još uvijek je često prešućivanje ili poricanje zločina, priznavanje samo svojih žrtava i bliskost s optuženima iz vlastite etničke zajednice.

U oružanim sukobima u bivšoj Jugoslaviji, u razdoblju 1991. do 2001. godine stradalo je oko 130.000 ljudi i još uvijek nije razjašnjena sudbina više od 15.000 nestalih. Odgovornim po zapovjednoj odgovornosti i neposrednim počiniteljima ratnih zločina sudi se pred Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju, međunarodnim sudskim vijećima na Kosovu, Sudom Bosne i Hercegovine i sudovima u Hrvatskoj, Srbiji i Crnoj Gori.

Zbog prešućivanja i nepriznavanja patnje, zločini iz prošlosti često se koriste u eskaliranju sukoba. Da bi stali na kraj licitiranju zločinima i manipulacijama, organizacije za ljudska prava i udruge/

udruženja žrtava sve više inzistiraju na suočavanju s prošlošću.

TEORIJSKA ISHODIŠTA su razumijevanje procesa suočavanja s prošlošću u Hrvatskoj, post-jugoslavenskim zemljama i svijetu kao i koncepta tranzicijske pravde na osobnoj, institucionalnoj i društvenoj razini.

OČEKIVANI ISHODI: Kolegij je posvećen analizi i razumijevanju ratnog i političkog nasilja radi zauzimanja stava prema nasilju nekad i danas. Suočavanje s prošlošću nije samo zauzimanje stava prema počinjenim zločinima nad našim suvremenicima nego je vezano uz odgovornost za prenošenje informacija mladima i budućim generacijama. Mladi imaju pravo doznati interpretacije prošlosti utemeljene na činjenicama kako bi mogli zauzeti stav prema nasljeđu nasilja kako ne bi poput njihovih roditelja postali zarobljenici isključivosti koja je hranila nasilje u prošlosti a također hrani i netrpeljivost prema manjinama i ksenofobiju danas.

TEME/ILI TEMATSKE CJELINE KOLEGIJA

Na uvodnom dvosatnu biti će predstavljeni koncepti: suočavanja s prošlošću, tranzicijske pravde, te mehanizama za ostvarivanje prava na istinu, pravdu, obeštećenje i garanciju neponavljanja zločina uz primjere zagovaranja prava svih civilnih žrtava rata

Na drugom dvosatu ćemo govoriti o suđenjima za ratne zločine pred domaćim sudovima i Međunarodnim kaznenim sudom za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji te kao i o neprocesuiranim zločinima i teškim povredama ljudskih prava.

Na trećem dvosatu govorit ćemo o značaju snimanja osobnih sjećanja na rat i dokumentiranja sudbine stradalih kao i nastavku istraživanja ratnih zbivanja te razvijanju kulture sjećanja.

Na cjelodnevnom seminaru krenut ćemo od reagiranja na teške povrede ljudskih prava i pitanja građanske hrabrosti te razgovarati o primjerenim načinima pamćenja i zaboravljanja zločina počinjenih u Hrvatskoj od početka drugog svjetskog rata do danas. Skupa ćemo si postaviti pitanje kako se boriti protiv poricanja i relativiziranja zločina u sredini gdje se često dovodi u pitanje i dobro dokumentirana stradanja.

TEMELJNI POJMOVI: žrtve ratnih zločina i teških povreda ljudskih prava, pravo na istinu, pravični postupak, obeštećenje i garanciju neponavljanja zločina

VESNA TERŠELIČ: (1962.) je mirovna aktivistica. Od 1985. radi na građanskom (samo)organiziranju. Suosnivačica je više inicijativa i organizacija među kojima su Svarun, Zelena akcija, Antiratna kampanja Hrvatske, Centar za ženske studije, Centar

za mirovne studije i Documenta - Centar za suočavanje s prošlošću. Od 2004. voditeljica je Documente. Sudjeluje u afirmiranju ljudskih prava i izgradnji mira u Hrvatskoj, drugim post-jugoslavenskim zemljama te kriznim područjima. Članica je Koordinacijskog vijeća Koalicije za REKOM. Objavila je tekstove o moći suradnje, posredovanju u sukobima i suočavanju s prošlošću. Za doprinos izgradnji povjerenja nominirana je za Nobelovu nagradu za mir (1997.), a primila je alternativnu nobelovu (1998.) te plaketu Diana Budisavljević (2011.)

LJUDSKA SIGURNOST

Voditelj: Gordan Bosanac

Broj termina: 5 (10 sati), semestar: II.

34

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA: Što mi treba da bi se osjećao sigurnim_om? – temeljno je pitanje s kojim počinje ovaj kolegij a ima za cilj raščlaniti različite razine ljudskih potreba za sigurnošću. U nacionalnim državama najčešće se smatra da su glavni pružatelji sigurnosti vezani uz vojno-represivni aparat države. Ali da li u našoj svakodnevici imamo naprosto drugačije potrebe za sigurnostima koje nam tradicionalni državni aparati ne mogu pružiti? Kako bi izgledao svijet da umjesto nacionalnih sigurnosti gradimo ljudske sigurnosti? Kako bi tada izgledali međunarodni sukobi? Tko bi ih i kako rješavao? Ljudska sigurnost još uvijek nije prepoznata kao pojam u ključnim sigurnosnim dokumentima RH. I na međunarodnoj razini ljudska sigurnost još uvijek nije zaživjela kao koncept na način da bi bila sustavno i kvalitetno integrirana u sigurnosne doktrine država. To je posljedica i činjenice što ljudska sigurnost još uvijek nema svoju definiciju i kritičari govore kako taj pojam naprosto može uključivati gotovo sve. Ovaj kolegij pokušati će što praktičnije govoriti o ljudskoj sigurnosti i definirati je na primjerima sigurnosnih dokumenata i strategija RH ali i na primjerima iz svakodnevnih realnih političkih situacija.

TEORIJSKI OKVIR: U postratnom periodu RH i dalje gradi svoju sigurnosti na principima nacionalne, klasične, kolektivne sigurnosti koja sve manje reflektira realne potrebe za sigurnošću svakog/e pojedinca/ke. Ta državotvorna

sigurnost tada koristi različite nacionalne-kolektivističke argumente koji s jedne strane plaše javnost, a s druge strane pokušavaju pružiti osjećaj sigurnosti. Dakle, sigurnost se gradi na način zastrašivanja javnosti, koja tada reagira potrebama za sigurnošću. No da li su te potrebe uistinu realne i opravdane? Da li je tzv. Hrvatsko-Slovenski sukob oko granice na moru bio pitanje nacionalne ili ljudske sigurnosti? Zašto RH slavi i obilježava vojno-policijsku akciju Oluja, a datum mirne reintegracije Podunavlja službene institucije u potpunosti ignoriraju? Zašto su državi borbeni avioni važniji od protupožarnih aviona? Ovaj kolegij se suprotstavlja brojnim zabludama koje prate sigurnosne diskurse (postoji moja intuitivna pretpostavka da bilo da se u javnom prostoru razgovara o sigurnosti ili o seksualnosti broj iracionalnih argumenata preteći će one racionalne) i pokušava razumjeti sigurnost polazeći od svake osobe koja živi u određenoj zajednici. Taj pristup nazivamo ljudska sigurnost gdje se sigurnost gradi od pojedinca a ne od kolektiva. Pojam ljudske sigurnosti relativno je novi pojam u literaturi ali i praksi i zahtjeva iznimne promjene u načinu razmišljanja o klasičnim sigurnosnim pitanjima kao što su prijetnja, obrana, strah i sl.

U javnom prostoru RH postoji jako malo rasprava oko sigurnosne politike i te rasprave su uvelike elitizirane u uskom krugu donositelja odluka. Puno toga se stavlja pod pečat državne tajne. Sigurnost

je nešto čime se i dalje primarno bave muškarci, i razgovori o temi se vode unutar Ministarstva obrane, policije, tajnih službi i eventualno vanjskih poslova. Sigurnost je ozbiljna stvar, ali je neozbiljno da se njome bave i o njoj odlučuju samo povlašteni. Upravo i iz tog razloga ovaj kolegij zaživio je na Mirovnim studijima.

OČEKIVANI ISHODI: Upoznati polaznike/ce sa konceptom ljudske sigurnosti. Kroz kolegij se propituje koncept nacionalne sigurnosti i trenutni postojeći državni mehanizmi zaduženi za sigurnost građana (primarno vojska, policija i sigurnosno-obavještajne službe).

Znanja koja će polaznici steći su uvid u sigurnosnu politiku RH, razumijevanje funkcioniranje sigurnosnog sustava RH, kritičko sagledavanje koncepta sigurnosti i nadležnih institucija te bolje razumijevanje koncepta ljudske sigurnosti. Demistificirati sigurnosne politike i institucije koje grade sigurnosne sustave. Osnažiti polaznike/ce za vlastito djelovanje na zaštiti ljudskih prava prilikom provođenja sigurnosnih politika.

TEME I TEMATSKE CJELINE:

1. **Što je sigurnost? Što nas čini sigurnima? Nacionalna sigurnost vs. ljudska sigurnost.** Međunarodni odnosi i međunarodna sigurnost. Vojska kao izvor sigurnosti. Međunarodna pravda? UN. Međunarodni kazneni sud. Vijeće sigurnosti. Koliko su trenutne međunarodne sigurnosne institucije konstruirane da bi promovirale i zagovarale ljudsku sigurnost?
2. **Humanitarne intervencije** - Jugoslavija, Kosovo, Irak, Afganistan, Libija . Prevencija ratova kao temelj izgradnje mira. Ratni sukobi. NATO, vojska, ALTERnatoR. Zašto nastaju vojne organizacije? Čime se one danas bave? Da li je moguće imati državu bez vojske?
3. **Međdržavni sukobi – da li je moguće spriječiti rat?** Sukob RH i Slovenije oko granice na moru i Ljubljanske banke. Mirna reintegracija nasuprot Oluje. Rusija i Ukraina. Razvojna nasuprot vojne pomoći. Arapska proljeća. Bosna i Hercegovina – teorije tzv. „političkog realiteta” nasuprot ljudskoj sigurnosti građana_ki BiH.
4. **Javne nabave i korupcija u sigurnosnom sektoru. Transparentnost sigurnosnog sektora.**
5. **Sigurnosno – obavještajni sektor – tajne službe. Terorizam. Tajnost podataka. Ljudska prava i sigurnost.**

GORDAN BOSANAC rođen je 1973. godine u Zagrebu. Nakon završenog studija fizike, upisuje Mirovne studije i počinje se baviti građanskim djelovanjem. Zadnjih dvanaest godina radio je na temama vezanim uz prigovor savjesti, azil, diskriminaciju, prava seksualnih i rodni manjina, a poseban interes ima za teme vezane uz ljudsku sigurnost i zagovaranja javnih politika iz domene ljudskih prava. Danas radi u Centru za mirovne studije na programima vezanim uz sigurnost i izgradnju mira. Uz CMS je i programski suradnik Queer Zagreba, a stekao je i titulu MA iz ljudskih prava na University College London.

MODUL 4

SUZBIJANJE RASIZMA
I KSENOFOBIJE

VODITELJICA: JULIJA KRANJEC

RELEVANTNOST I AKTUALNOST Nikada do sada broj migranata i izbjeglica u svijetu nije bio tako velik. Više od 25 milijuna osoba u potrazi za sigurnošću i novim domom suočava se s institucionalnim preprekama, sve manje gostoprimstva, sve slabije plaćenim poslovima, opasnim i manje vidljivim radnim mjestima i strahovitom neizvjesnošću. Glad, siromaštvo, klimatske (ne)prilike, ratovi i građanski sukobi, nasilje raznih razmjera, samo su neki od uzroka prisilnih migracija. Ksenofobija, neprihvatanje, ignoriranje, izbjegavanje, zanemarivanje, samo su neki od načina odnošenja prema migrantima i izbjeglicama. Ljudska sigurnost i ljudsko dostojanstvo plaćaju visoku cijenu djelovanja suvremenih političkih struktura i procesa, sustava kontrole i zaposjedanja velikog dijela svijeta. U Hrvatskoj živi više tisuća izbjeglica iz ratnih 90.-ih, a suvremeni sukobi iz drugih zemalja u Hrvatsku su doveli „nove izbjeglice“ - tražitelje azila i azilante. Kroz ovaj modul upoznat ćemo život tražitelja azila i azilanata te spremnost na integraciju ovih novih izbjeglica na hrvatski način. Također, u Hrvatskoj živi i i 35000 stranaca s brojnim iskustvima nepovoljnih životnih, radnih i drugih uvjeta, a često su i žrtve nasilnih napada.

KLJUČNI SADRŽAJI MODULA

Modul polazi od propitivanja temeljnih pojmova: **RASA, DRŽAVLJANSTVO, NACIONALIZAM, NACIONALNE DRŽAVE, GOSTOPRIMSTVO, POSTKOLONIJALIZAM ITD.** i kroz **POST-KOLONIJALNU PERSPEKTIVU SUVREMENOG PROCESA MIGRACIJA (UZROCI, POJAVE, ILEGALNE MIGRACIJE, DETENCIJA, MIGRANTSKI RAD, PRAVA STRANACA** i drugo) dolazi do istraživanja **PITANJA POLITIKE DRŽAVLJANSTVA I NACIONALIZMA U RH.**

Također, kroz modul ispitujeemo mogućnosti izgradnje ravnopravnih multikulturalnih i interkulturalnih društava. Različitost identiteta uz paradigmu svjetova i vremena kontekstualizira kritiku suvremenih društava, njihove otvorenosti i koncepta sigurnosti. U fokusu ovog modula život je migranata i izbjeglica u potrazi za novim domom, ljudskim dostojanstvom i ostvarenjem ljudskih prava naspram krutih sustava režimskih politika. Nakon odslušanog modula sudionici će biti upoznati sa pojmovima migracije i izbjeglištvo u globalnom, EU i hrvatskom kontekstu te praksama i modelima uključivanja i isključivanja.

Znat će preispitati granice teritorija, politike, analizirati situacije u „zapadnim“ i „istočnim“ zemaljama, onim „razvijenim“ i „nerazvijenim“ i njihove specifične odnose prema migrantima, zatim geopolitičke strategije i strukture „drugosti“ te princip trećega. Imat će priliku propitati stavove o solidarnosti i odgovornom odnosu društva i institucija prema svim ljudskim bićima bez obzira na njihovu boju kože, jezik koji govore ili papire koje nose, razvit će osjećaj solidarnosti prema društveno isključenima, analizirati odnose moći u društvu, sudjelovati u aktivnostima i akcijama za dobrobit i unapređenje položaja marginaliziranih skupina.

POSTKOLONIJALIZAM I MIGRACIJE

Voditelji: Julija Kranjec, Emina Bužinkić i Drago Župarić-Iljić

Broj termina: 7 (14 sati), semestar: II.

Gosti na kolegiju: Mbongiseni Buthelezi, Lana Zdravković i Mitre Georgiev

40

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA: Kolegij polazi od propitivanja temeljnih pojmova: rasa, državljanstvo, nacionalizam, nacionalne države, gostoprimstvo, postkolonijalizam itd. i kroz post-kolonijalnu perspektivu suvremenog procesa migracija (uzroci, pojave, ilegalne migracije, detencija, migranški rad, prava stranaca i drugo) dolazi do istraživanja pitanja politike državljanstva i nacionalizma u RH. Područje promišljanja migracijskih i post-migracijskih fenomena u današnjim lokalnim, nacionalnim i nadnacionalnim okvirima važno je poradi razumijevanja kompleksnosti utjecaja migracija na socijalnu, demografsku, gospodarsku, kulturnu i svaku drugu sliku društava porijekla bilo društava primitka migranata. Potencijalne i ostvarena interakcije lokalnog i doseljenog stanovništva usmjerava nas na pitanja aktualne tematike odnosa prema „drugome kao strancu“ kroz politike uređenja kulturnih različitosti kao i svakodnevne prakse upoznavanja, suživota, učenja i razmjene iskustava sa novim članovima društva. Važnost edukacije i osnaživanja građana prvenstveno je bitna u aspektu omogućavanja društvenog okvira uspješne i održive integracije stranaca putem otvaranja komunikacijskih društvenih kanala kojima se dva subjekt mogu bolje i pobliže upoznati, te zajednički raditi na društvu dobrodošlice. Stoga je i potreba za informiranjem i osvještavanjem migracijskih fenomena i procesa bitna kao predtemelj za osmišljavanje načina suzbijanja negativnih društvenih fenomen vezanih

uz radikaliziranje stavova javnosti spram migrantske populacije očitovanih u porastu ksenofobije, rasizma i diskriminacije u europskim pa i hrvatskom društvu. Zato će kolegij na Mirovnim studijima pokušati educirati i polaznice polaznike za kritičko promišljanje migracijskih tema te ih angažirati za moguće iznalaske rješenja za uspostavu boljeg okvira politika i praksi vezanih za pitanja migracije i integracije stranaca.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA:

Kolegij polazi od suvremenog procesa migracija smještenog u post-kolonijalnu perspektivu te preispituje granice teritorija, politike, gostoprimstva te prihvaćanja i odbijanja različitosti. Kolegij istražuje geopolitičke strategije i strukture *drugosti*, princip trećega te mogućnosti izgradnje ravnopravnih multikulturalnih i interkulturalnih društava. Različitost identiteta uz paradigmu svjetova i vremena kontekstualizira kritiku suvremenih društva, njihove otvorenosti i koncepta sigurnosti. Istraživanja migracija pripadaju interdisciplinarnom području studija na razmeđi sociologije, politologije, prava, antropologije, i ostalih disciplina. Postojeće teorije ukazuju na diverzifikaciju proučavanja migracijskih fenomena koji se više ne promatraju jednoznačno po modelu emigracija/imigracija već uključuju proučavanje razne modalitete migracija i mobilnosti sukladno temporalnom trajanju, geografskim relacijama, svrsi, organiziranosti, stupnju dobrovoljnosti,

masovnosti migracijskih kretanja te ostalim kriterijima. Transnacionalna perspektiva spaja izučavanje uzroka i posljedica u svim etapama migracijskog procesa, kako u društvima porijekla, u tranzitnim teritorijama, tako i u društvima primitka. U području studija nedobrovoljnih migracija, koje će dobrim dijelom biti u fokusu kolegija, podjednako se problematiziraju ekonomski, društveni, politički, sigurnosni, kulturni, okolišni, klimatski i svi drugi mogući uzroci i motivi za dobrovoljne ili nedobrovoljne (prinudne i prisilne) migracije stanovništva. Također, kritička promišljanja oko modela društvene i kulturne adaptacije i interakcije danas su više usmjerena kritiziranju ne samo (etnocentričnog) asimilacijskog modela, nego i kritici „klasičnog“ integracijskog modela utemeljenog na politici multikulturalizma, koja se u nekim zapadnoeuropskim društvima pokazala neadekvatnom za pitanja stvarne inkluzije novouseljenika i sinergije koje rađa prilika za ravnopravnost, uvažavanje i interakciju. Stoga se naglašava i obrađuje model interkulturalizma koji više polaže na stvarnu interakciju i obogaćivanje domaće i „strane“ populacije na obostrani profitak.

OČEKIVANI ISHODI: Kolegij će donijeti presjek globalnih migracijskih kretanja kao i onih unutar europskog prostora, sukladno znanim podacima i projekcijama. Raspravljat će se o uzrocima, motivima, opsegu, doseg, modelima i trendovima migracija. Predložiti će se

moguća tipologija obzirom na pitanje regularnosti i dobrovoljnosti migracijskih kretanja. Razvijat će se vještine kritičkog promatranja migracijskih pojava, naročito onih negativnih posljedica post-migracijskih procesa poput ksenofobije, rasizma i diskriminacije, detencija i deportacija, „onezakonjenje migracija“, i slično. Želja nam je da sudionici sagledaju razne perspektive i razviju stavove po kojima će na migracije gledati ne isključivo iz sigurnosne perspektive, nego na migracije kao dio globalnih kretanja koja zrcale nejednakost razvijenosti i pravičnosti između „globalnog Juga“ i „globalnog Sjevera“. Nastojat ćemo ukazati i na transformativni moment i karakter migracija i mobilnosti kao potencijal za gospodarsko, demografsko i socio-kulturno obogaćivanje i revitalizaciju (europskih) društava primitka, te na potrebu da se nedobrovoljne migracije ne promatraju isključivo iz sigurnosne i/ili humanitarne perspektive.

TEME / ILI TEMATSKE CJELINE KOLEGIJA

- Postkolonijalna slika svijeta
- Državljanstvo i nacionalizam
- Obilježja suvremenih migracija. Prisilne i nezakonite migracije.

TEMELJNI POJMOVI: Postkolonijalna teorija i postkolonijalizam, nacionalizam, migracija

JULIJA KRANJEC: Rođena sam 1985. u Zadru gdje sam i živjela do 18. godine kada koristim prvu priliku da pobjegnem u Zagreb. Ubrzo nakon što sam diplomirala, i na fakultetu i na Mirovnim studijima kao dio jubilarne 10 generacije, volontiranje u Centru za mirovne studije zamjenjuje plaćeni angažman i to na mirovnoj edukaciji gdje se najviše bavim aktivnostima u okviru programa Edukacije za ljudska prava i aktivno građanstvo na zapadnom Balkanu. Budući da volim biti uključena u procese učenja i propitivanja sebe i ostalih petljam se i u ostale edukacijske programe, ali i programe javnih politika izgradnje mira. Posljednjih dvije godine sve manje radim na edukacijskim programima pa volim reći kako se najviše bavim afirmaciji prava izbjeglica, zagovarajući unapređenje kvalitete njihovog, a posljedično i vlastitog života i razvojem integracijskih politika i praksi. Opuštam se planinarenjem, punkom i slaganjem puzzli, a u Zadar se vraćam rijetko.

EMANCIPACIJA KULTURNOG PLURALIZMA U VRIJEME IZBJEGLIŠTVA

Voditeljica: Emina Bužinkić

Broj termina: 6 (12 sati), semestar: II.

Gosti na kolegiju: Vedrana Baričević, Mojca Pajnik, Nikola Vukobratović, Prince Wale Soniyki, Najibulla Habibulla i dr.

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA: Više od 25 milijuna osoba u potrazi za sigurnošću i novim domom suočava se s institucionalnim preprekama, sve manjim gostoprimstvom, smanjenim radnim mogućnostima i strahovitom neizvjesnošću. Glad, siromaštvo, klimatske (ne)prilike, ratovi i građanski sukobi, nasilje svih razmjera, samo su neki od uzroka prisilnih migracija. Ksenofobija, neprihvatanje, ignoriranje, izbjegavanje, zanemarivanje, samo su neki od načina odnošenja prema izbjeglicama. Ljudska sigurnost i ljudsko dostojanstvo plaćaju visoku cijenu djelovanja suvremenih političkih struktura i procesa, sustava kontrole i zaposjedanja velikog dijela svijeta. U Hrvatskoj živi više tisuća izbjeglica iz ratnih 90.-ih, međutim suvremeni sukobi u Hrvatsku su doveli 'nove izbjeglice', tražitelje azila i azilante. Kroz ovaj kolegij upoznat ćemo život tražitelja azila i azilanata i spremnost na integraciju ovih novih izbjeglica na specifičan hrvatski način.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA: Ovaj kolegij, poput 'Postkolonijalizma i migracija' polazi od suvremenog procesa migracija smještenog u post-kolonijalnu perspektivu te preispitivanja granica teritorija, politike, gostoprimstva te

prihvatanja i odbijanja različitosti. Kolegij istražuje geopolitičke strategije i strukture *drugosti*, princip trećega te mogućnosti izgradnje ravnopravnih multikulturalnih i interkulturalnih društava. Različitost identiteta uz paradigmu svjetova i vremena kontekstualizira kritiku suvremenih društva, njihove otvorenosti i koncepta sigurnosti. U fokusu ovog kolegija život je migranata, izbjeglica u potrazi za novim domom, ljudskim dostojanstvom i ostvarenjem ljudskih prava naspram krutih sustava režimskih politika. Ovaj kolegij kombinira prezentacijske, participativne i iskustvene metode rada. Koristit će se sljedeće metode: kraća predavanja i prezentacije, analize i diskusije, radionice i učenje po iskustvu, gostovanje aktivista i izbjeglica, analiza filmova i učenje iz preporučene literature.

OČEKIVANI ISHODI: Kolegij će:

- upoznati sudionike/ice sa suvremenim uzrocima globalnih migracijskih tokova i posljedica migracija za ljudsku sigurnost i ljudsko dostojanstvo;
- informirati sudionike/ice o utjecaju prisilnih migracija i kontekst istih u Republici Hrvatskoj;
- potaknuti sudionike/ice na kritičko propitivanje uloga država i politika ali i uloga pojedinaca i napose vlastite ulogu u integraciji izbjeglica te prihvatanju različitosti u 'svome' društvu;
- kritički analizirati uvjete razvoja kulturnog pluralizma i integracijskih modela.

- Na kolegiju se propituju stavovi sudionika/ica, a nakon kolegija sudionici/e trebaju poznavati sljedeće cjeline:
- razumijevanje migracijskih faktora i 'ponašanja' političkih režima uz suvremene i tradicionalne izazove prema drugima i drugačijima, koncept i praksu zaštite tj. azila;
- razumijevanje kulturnih i drugih aspekata migracija;
- razumijevanje i razlikovanje integracijskih modela i oblika kulturnog pluralizma;
- Važna odrednica kolegija je poticanje sudionika/ica na prepoznavanje vlastitih predrasuda i stereotipa, i otvaranje prostora transformaciji vlastitih stavova i društvenim iskoracima solidarnosti.

TEME I TEMATSKE CJELINE KOLEGIJA

- Povijest razvoja sustava zaštite (azila) i njegove suvremene karakteristike
- Modeli integracije i kulturni pluralizam
- Ekonomske migracije i migrantski rad
- Migrantski otpor i emancipacija solidarnosti

TEMELJNI POJMOVI: azil, integracija, kulturni pluralizam

EMINA BUŽINKIĆ: Rođena sam 1984. u Sisku. Dio ratnog odrastanja provela sam u izbjeglištvu u Ljubljani i Zagrebu. Nakon toga i Kosovske krize postala sam odlučna

u traganju za *promjenom*. Angažirana sam u Centru za mirovne studije u područjima zagovaranja javnih politika izgradnje mira, posebice onih koje se tiču građanskog obrazovanja i afirmacije položaja izbjeglica i njihove integracije. Voditeljica sam neformalnog obrazovnog programa Studiji o mladima za mlade, koji je nastao temeljem rada s mladima i zagovaranju politika za mlade kroz rad Mreže mladih Hrvatske. Suradujem s Documentom – Centrom za suočavanje s prošlošću kroz rad na problematici civilnih žrtava rata. Bavim se analizom, formuliranjem, pisanjem, treningom i edukacijom te zagovaranjem... Članica sam Vijeća Predsjednika Republike za socijalnu pravdu i Vladinog Povjerenstva za ljudska prava. Po vokaciji sam politologinja. Bogata iskustva stekla sam kroz suradnju sa ljudima iz cijeloga svijeta. Osobito me ispunjavaju putovanja u druge kulture, jezike i svjetove. Maštam o svijetu bez 'granica'.

MODUL 5

DRUŠTVENA
SOLIDARNOST

VODITELJICA: IVA ZENZEROVIĆ

Održivi ekonomski, društveni i ekološki razvoj – stvaranje veza među akterima i procesima koji mogu utjecati na održivi i pozitivan mir – vrijednosti su koje promiče cijeli program Mirovnih studija, a u ovom modulu poseban naglasak stavljamo na razumijevanje globalnih procesa vezanih uz postizanje socijalne pravde i ekološke održivosti, upoznavanje s domaćim aktivističkim praksama, demokratizaciju ekonomske sfere i jačanje radničkih prava, te položaja žena u modelima političke ekonomije. Potaknuti ćemo razumijevanje globalnih problema kroz prizmu ekonomije i (ne)održivog razvoja i povezati s otporom i razvijanjem alternativa na lokalnim razinama. Iako je deklarativno zalaganje za uključivanje građana i građanki u donošenje javnih politika i utjecanje na društvenu promjenu sve snažnije, sve češće smo svjedoci izigravanja demokratskih procedura što rezultira gubitkom povjerenja u demokraciju, utječe na pasivnost i apolitičnost jednog dijela, a na otpor drugog dijela građana. Ekonomska kriza često se uzima kao izgovor za sužavanje prava radnika, smanjuju se ženska prava, pravo izbora i mogućnost utjecaja na promjene. Istovremeno, upravo je ekonomska sfera postala onom na koju kao građani imamo najmanje utjecaja. U ovom modulu potiče se društvena solidarnost i osvještavanje šire slike povezanosti održivog razvoja, ekonomije i društva i traže alternative.

Širok je spektar aktivističkih praksi koje pokušavaju utjecati na društvenu promjenu, razvijati alternative ili utjecati na promjenu sustava: direktnih akcija i javno-zagovaračkih kampanja koje potiču solidarnost, smanjuju nepravdu i nejednakost, utječu na demokratizaciju i nude alternative. Uz predstavljanje ključnih aktera, primjere i analizu, bolje ćemo razumjeti važnost participativne demokracije – motiviranja i uključivanja građana u sudjelovanje u donošenju odluka koje nas se tiču, kao i na solidarnost s drugima po pitanjima koja nas naoko ne pogađaju direktno. Uz prikaz razvoja civilnog društva i primjere mirovnih i drugih aktivističkih praksi naglasak je osnaživanju za demokratizaciju ekonomske sfere i ekonomske alternative.

KLJUČNI SADRŽAJI MODULA:

osnaživanje građana, aktivističke prakse i razvoj civilnog društva, građansko organiziranje u Hrvatskoj i Jugoslaviji od kraja 80-tih godina XX. stoljeća, mirovni pokret 90-tih, građanska participacija i civilno društvo, primjeri građanskog organiziranja i utjecanja na javne politike, globalizacija, svjetska ekonomija, dugovi, ratovi za resurse, konzumerizam, kontrola proizvodnje hrane, ekološki otisak, socijalna pravda, raspodjela bogatstva, radnička borba, klasni sukob, nova ljevica, sindikati, položaj žena, diskriminacija u dominantnim modelima političke ekonomije.

AKTIVISTIČKE PRAKSE I DRUŠTVENA PROMJENA

Voditeljica: Iva Zenzerović

Broj termina: 8 (16 sati), semestar: II.

47

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA: Iako svaki singularni aktivistički angažman ne može direktno i značajno utjecati na društvenu promjenu, upoznavanje s njima i kritički pogled na dosadašnje aktivističke prakse, raznolike oblike i metode djelovanja može nam pomoći u svjesnom biranju vlastitih taktika za utjecaj na društvenu promjenu. U nedostatku drugih izvora moći, moć građana je u udruživanju, suradnji, kreativnosti, solidarnosti.

'Križa demokracije', 'manipuliranje demokratskim procedurama', 'izigravanje demokratskih procesa', 'korištenje demokratskih metoda za nedemokratske ciljeve', u kombinaciji ili sprezi uzrocima ekonomske krize dovodi do gubitka povjerenja u demokratske procese i procedure i sužavanje prostora za djelovanje, ali pokazuje nužnost promjene. U organiziranim građanima i grupama je mogućnost da svojim (ne)djelovanjem doprinosimo sužavanju tog prostora ili otvaranju i demokratizaciji.

I kroz sve druge kolegije na Mirovnim studijima sudionike i sudionice osnažujemo za društvenu promjenu – razumijevanje strukturnog nasilja, aktivan angažman u smanjenju društvene nejednakosti i poticanje društvene solidarnosti. Aktivan angažman onih koji doživljavaju u solidarnosti s onima koji vide tu opresiju važna su karika društvene promjene. Pomenutim procesima prići ćemo prezentacijski i kritički čime otvaramo prostor za „međugeneracijsko“ razumijevanje i poticanje solidarnosti među akterima koji djeluju u različitim okruže-

njima i momentima, iz različitih teorijskih i praktičnih ishodišta, te na različitim „valovima“ aktivizma. Utjecaj organizacija civilnog društva na društvenu promjenu možemo procijeniti kao ključan, važan ili fiktivan, nedostatan.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA: Kolegij zapravo s praktične razine propituje doprinos inicijativa i organizacija civilnog društva društvenoj promjeni. Iako najčešće prvo za njima posežemo, što iz nemoći što iz neznanja, pojedinačna metoda (peticija, prosvjed, zagovaračka akcija) očito ne utječu na promjenu sustava. Potrebno nam je razumijevanje strukturnog nasilja i njegovih manifestacija, analiza problema te izbor metoda i grupa s kojima ćemo u suradnji moći utjecati na promjene koje želimo. Kroz primjere ćemo rasvijetliti kako je za vidljivu i održivu promjenu potrebno kombinirati metode pritiska, raditi istovremeno pritisak odozdo i tražiti sustavna rješenja.

Znanstveno-teorijski pogledi na društvenu promjenu i razvoj civilnog društva u Hrvatskoj još uvijek su rijetko područje interesa akademske zajednice, temelj kolegija su prakse i iskustvo aktera u procesu izgradnje mira i demokratizacije društva. Kritički ćemo razmotriti aktualnost i učinkovitost rada na društvenoj promjeni kroz tripartitnu podjelu na *javni, poslovni i civilni sektor* koji češće simbolički nego suštinski radi na promjeni odnosa moći, te potražiti suvremenije načine razumijevanja rada na društvenoj promjeni.

SUDIONICI I SUDIONICE ĆE:

- analizirati odnose moći u društvu, vlastite izvore i upotrebu moći;
- osnažiti se za aktivan doprinos društvenoj promjeni, suradnju i solidarnost;
- upoznati se s mogućnostima (samo) organiziranja građana: inicijative, udruge, zadruge, mreže, platforme;
- upoznati se s aktivističkim metodama i propitati metode utjecaja na društvenu promjenu: javno zagovaranje, zakonodavno zagovaranje, kampanje, peticije, ulične akcije, prosvjedi, blokade, bojkoti, razni oblici građanskog neposlušna – upoznati primjere, nasljeđe i utjecaj odabranih primjera;
- imati priliku analizirati društveno-političke probleme po svom izboru, birati i probati različite metode djelovanja – analizirati ih i kritički promišljati o njihovim dometima;
- upoznati se s dinamikom razvoja civilnog društva i društvene promjene u RH od 80-tih godina XX. stoljeća do danas;
- upoznati postojeće institucionalno okruženje, mreže i platforme podrške za razvoj organizacija civilnog društva u RH, način financiranja organizacija civilnog društva i moguće upravljačke strukture (s posebnim naglaskom na demokratske i nehijerarhijske)

TEME/TEMATSKJE CJELINE KOLEGIJA:

- odnosi moći; strukturno nasilje i osnaživanje za društvenu promjenu
- razvoj civilnog društva u tri vala (Stubbs, P.)

- predstavljanje odabranih aktivističkih praksi (s naglaskom na složene akcije i kampanje s ciljem mobiliziranja šire javnosti i dugotrajne zagovaračke prakse)
- oblici, metode i taktike djelovanja
- kontekst i (institucionalni) okvir u kojem se razvijaju organizacije civilnog društva u RH, posebno zagovaračke organizacije koje se bave demokratizacijom (zakonodavni, institucionalni okvir, financiranje, upravljačke prakse, vrednote na koje se pozivamo i sl...),
- „Ja bi mijenjao/la...“ moji prioriteti djelovanja; biranje oblika i metoda koje ih najbolje adresiraju

TEMELJNI POJMOVI: moć, aktivizam, javne politike, društvena promjena, osnaživanje, civilno društvo

IVA ZENZEROVIĆ (1974. Pula), diplomirala pedagogiju i sociologiju, završila pilot-program Mirovnih studija na kojima je bilo više pedagogije i sociologije nego na fakultetima. Od 2003. ima privilegiju biti sa svakom novom generacijom Mirovnih studije. Fokus interesa: osnaživanje nemirnih građana i povezivanje grupa koje se ne žele bez otpora pomiriti s nejednakošću, sužavanjem, isključivost i nasiljem; odučavanje od nametnutih, 'zadanih' normi, ponašanja i stavova koji podržavaju isključivost, patrijarhat, hijerarhiju, direktno i strukturno nasilje.

GLOBALIZACIJA I ODRŽIVI RAZVOJ

Voditelj: Dražen Šimleša

Broj termina: 7 (14 sati), semestar: II.

49

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA: Svrha kolegija je da polaznici i polaznice budu osposobljeni shvatiti i povezati sve dijelove i dimenzije globalnih procesa i tema koje taj proces obuhvaća. Polaznike je važno educirati o odnosima moći u svijetu i ekonomskom sustavu, jer iz pravila po kojima funkcioniraju, proizlaze skoro svi drugi problemi s kojima se suočavamo (društvena nejednakost, uništavanje ekosustava i okoliša, odnos prema resursima, nedostatak demokratskog suodlučivanja i participacije...). Drugi važan dio za praktična znanja je dio kolegija koji se bavi održivim razvojem, gdje se pomoću istraživačkih alata uči na koji način mi sudjelujemo u (ne)održivosti našeg svijeta te pomoću kojih rješenja možemo to kretanje pomaknuti u boljem smjeru. Kolegij je lepeza nekih od trenutno najvažnijih tema oko kojih se vrte mnoge rasprave i vode polemike te je zato o njima važno pričati i osnaživati građana, posebno u kontekstu rješenja i boljih modela.

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA: Kolegij se ne veže za ijednu postojeću teoriju direktno, jer je sam po sebi raznolik i sastoji se od ideja i koncepata, pristupa i modela iz različitih teorija i praksi. Kolegij pokriva kritička promišljanja o današnjem svjetskom sustavu moći i globalnoj ekonomiji, te njihovim značenjima i posljedicama. Samim tim je teško staviti specifični teorijski okvir, jer je tema široka i nudi se razne teorijske postavke. Opet se za svaku definiciju ili koncept, fenomen ili

proces koji se razrađuje u kolegiju nude izvori i mogući koraci za daljnje samostalno istraživanje.

Pokrit ćemo i teorijski razraditi teme financijsko-ekonomskog sustava utemeljenog na dugu, ekološkog otiska, indeksa ljudskog razvoja, commonsa, i brojne druge.

OČEKIVANI ISHODI: što će sudionice znati, razumijeti i moći učiniti nakon sudjelovanja na kolegiju?. Koja će znanja, vještine steći/produbiti? Na kojim će se stavovima raditi?

Očekujem upoznavanje s najbitnijim temama koje vežemo za današnji svijet, a da se odnose na ekološku održivost i socijalnu pravdu. Sudionici će se upoznati s povezanošću bitnih tema koje ćemo proći, ali i povezanosti rješenja za bolji svijet. Na koji način je kriza svjetske ekonomije danas povezana s nastankom dužničke krize siromašnih zemalja i zemalja u razvoju, a na koji način je to povezano s otimačinom prirodnih resursa i opadanjem kvalitete u većini svjetskih ekosustava. Kakve to veze ima sa raspodjelom bogatstva i socijalnom pravdom, a kakve s našom participacijom u potrošačkom društvu. Tokom cijelog kolegija teži se osvijestiti studentima i studenticama gdje su odgovori i rješenja, a za svaku temu se paralelno radi refleksija i na stanje u Hrvatskoj. Radimo na stavovima less talk, more rock.

TEME/TEMATSKE CJELINE: Globalna ekonomija i odnosi moći, kontrola nad resursima, kontrola nad informacijom, hrana, socijalna pravda i solidarnost, društveni pokreti otpora i aktivizam, alternative za bolji i pravedniji svijet.

DRAŽEN ŠIMLEŠA: Rođen 1976. godine u Bjelovaru. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao, magistrirao i doktorirao na Odsjeku za sociologiju. Zaposlen je kao znanstveni suradnik na Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar u Zagrebu. Područje rada je globalizacija i održivi razvoj. Do sada objavio pet knjiga i nekoliko znanstvenih radova. Aktivan na civilnoj sceni i trenutno volontira kao tajnik udruge Zelena mreža aktivističkih grupa (ZMAG) te dopredsjednik Mreže ekosela Balkana (MEB).

EKONOMSKA NEJEDNAKOST I RADNIČKA PRAVA

Voditelji: Jelena Miloš, Jovica Lončar

Broj termina: 6 (12 sati), semestar: II.

Gosti na kolegiju: Stipe Ćurković, Sven Cvek,
Goran Jeras

51

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA: U

Hrvatskoj se u posljednjih 25 godina malo tko sustavno bavio radničkim pravima. Tranzicijski okvir kojim je dominirala privatizacija i deindustrijalizacija ekonomske sfere potisnuo je značaj radničkih prava na same društvene margine. Rezultat toga je sustavan manjak znanja o ovoj temi, počevši od nedostatka proizvodnje na akademskom polju do nepostojanja šire medijske i društvene vidljivosti radničkih prava. Kako bismo popunili ovu prazninu, jedan od osnovnih ciljeva kolegija je ponuditi sudionicama/icima teorijska i praktična znanja potrebna za shvaćanje radničkih prava i izvora ekonomske nejednakosti. Takva su znanja posebno važna u kontekstu trenutne ekonomske krize i neoliberalnih politika koje su rezultirale pogoršanjem socioekonomskog položaja radnica/ka (što se najvidljivije manifestira novim radnim praksama poput nesigurnog i fleksibilnog rada, sve dužeg radnog vremena itd.), pri čemu postaje jasno da bilo kakav rad na društvenoj promjeni i postizanju ravnopravnosti mora adresirati postojeće ekonomske nejednakosti.

Kolegij ćemo započeti definiranjem osnovnih pojmova (sindikata, ekonomska demokracija, klasa, država blagostanja, radnički pokret itd.) kroz zajedničku diskusiju koja će nam ujedno poslužiti i kao prilika za upoznavanje te postavljanje temelja za rad u narednim susretima. Sljedeći blok nastaviti ćemo raspravom

o osnovnim tezama klasne teorije i načinima na koji ona može biti korisna u shvaćanju ekonomije i društva. Nakon što se sudionici/e upoznaju s teorijskim uvidima, pozornost ćemo posvetiti odnosu klase i nacije na primjeru štrajka radnika/ca Borova iz 1988., pri čemu se nadamo da će sudionici/e dobiti uvid u kontekst koji je bitno odredio današnje poimanje radničkih borbi, ali i steći praktične istraživačke vještine, budući da je istraživanje štrajka u tvornici Borovo rad koji već neko vrijeme provode prethodne generacije Mirovnih studija.

Kratak uvod u djelovanje sindikata, kao narednu temu našeg kolegija, izložiti će netko od iskusnih sindikalista s kojima surađujemo, pri čemu će sudionici/e steći praktičan uvid u sindikalni rad, kao i znanja te vještine koje im mogu pomoći u svakodnevnoj zaštiti njihovih prava. Na posljednjem predavanju na kolegiju obradit ćemo temu ekonomske demokracije, odnosno praksu radničkog upravljanja poduzećima (primjerice putem radničkog dioničarstva) koja implicira demokratizaciju ekonomske sfere i povećanje ekonomske jednakosti u društvu.

Rad na ovom kolegiju prvenstveno će se temeljiti na predavanjima koja će služiti kao uvod u pojedinu temu, s tim da ćemo voditi brigu da u svakom trenutku ostavimo dovoljno vremena za diskusiju, ali i pitanja/komentare tijekom samog predavanja. U određenim cjelinama koristit ćemo i

participativne metode rada (rad u manjim grupama, simulacije itd.) koje će služiti za razmjenu znanja i stavova te kao poticaj za promišljanje o temi.

Na kolegiju ćemo ugostiti i nekoliko predavača koji se bave kako teorijskim aspektom radničkih prava (Stipe Ćurković, teoretičar, član Centra za radničke studije i urednik časopisa *Le monde diplomatique*) tako i njihovom praksom (Goran Jeras, jedan od pokretača prve hrvatske etičke banke).

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA: Povelja o ljudskim pravima Ujedinjenih naroda definira politička, građanska, socijalna, ekonomska i kulturna prava. Socijalna, ekonomska i kulturna prava su u poretku prioriteta zapala u drugi plan te su i dalje predmet žestokih rasprava. Govoriti o tom dijelu pravnog spektra znači govoriti o radničkim borbama, o klasnom sukobu i nastanku ljevice. Osmosatno radno vrijeme, humaniji radni uvjeti, zabrana dječjeg rada, radnička participacija u upravnim strukturama poduzeća, ukratko tekovine socijalne države ili države blagostanja, samo su neka od postignuća radničkog organiziranja i borbe: bilo kroz sindikalne ili političke organizacije. Razdoblje klasnog kompromisa koje u zemljama zapadnog kapitalizma nastupa nakon Drugog svjetskog rata karakterizira rast radničkih prava i deradikalizacija samog pokreta. Pad profitnih stopa početkom 1970-ih u kombinaciji sa slomom realnog socijalizma

u zemljama Istočnog bloka i pacificiranim radničkim pokretom u zapadnim zemljama dovodi do napada na stečevine radničke borbe s ciljem potpune demontaže socijalnih, ekonomskih i kulturnih prava radnika.

OČEKIVANI ISHODI: Sudionici/e će se upoznati s osnovnim teorijskim konceptima nužnim za razumijevanje radničkih prava (klasa i klasni interes, sindikati, ljevica, ekonomska demokracija itd.), ali i steći praktična znanja i vještine potrebne za realizaciju radnih prava u svakodnevnom životu, odnosno prepoznavanje situacija u kojima se ona krše. Na kraju, kolegij ima namjeru osposobiti polaznike/ce (koji za to pokažu interes) za istraživanje i samostalno bavljenje radničkom tematikom.

TEME/TEMATSKJE CJELINE:

1. Uvod u radnička prava: osnovni pojmovi
2. Klasna teorija i radnička prava
3. Radnici, klasa, nacija: Štrajk radnika Borova 1988. u kontekstu mjera štednje i uspona nacionalizma
4. Uvod u sindikalizam
5. Ekonomska demokracija kao moguće sredstvo postizanja ekonomske jednakosti
6. Zaključna rasprava

TEMELJNI POJMOVI: Sindikat, ekonomska demokracija, klasa

JELENA MILOŠ, aktivistica i prevoditeljica, članica BRID-a, dosad najviše angažirana na studentskim i radničkim pitanjima, bavi se prije svega organizacijskim i praktičnim radom.

JOVICA LONČAR (1980. Zagreb), apsolvirao filozofiju i komparativnu književnost u Zagrebu. Član nevladine organizacije za radnička pitanja BRID (Baza za radničku inicijativu i demokratizaciju). Neko vrijeme se bavi historijatom radničkih borbi i metodama sindikalnog organiziranja u Hrvatskoj.

FEMINIZAM – POLITIKA – EKONOMIJA

Voditeljica: Ankica Čakardić

Broj termina: 5 (10 sati), semestar II.

54

TEORIJSKI OKVIR KOLEGIJA: Riječ je o povezivanju historijsko-materijalističke analize položaja žena i pregleda feminističkih praksi otpora. Proći ćemo osnovne pojmove vezane uz materijalistički, socijalistički i marksistički feminizam te se uputiti u problematiku ženskih radnih i socijalnih prava, u lokalnom i svjetskom kontekstu. U fokusu kolegija je kritička analiza patrijarhalne i kapitalističke političke ekonomije, kritika identitetne teorije, teorija subjekta, spola i klase. Kolegij kombinira uvodna izlaganja, dijaloške metode, kritičke razgovore i radio-nički rad na tekstovima.

Razradit ćemo načela feminističke ekonomike Geoffa Schneidera i Jeana Shackelforda:

1. ne postoji takva stvar kao “konačan popis” načela feminističke ekonomike
2. vrijednosti ulaze u ekonomsku analizu na više različitih razina
3. domaćinstvo/kućanstvo je mjesto gospodarske aktivnosti
4. “netržišne” aktivnosti su važne za gospodarstvo
5. odnosi moći su važni za gospodarstvo
6. spolna perspektiva je središnje mjesto za studij ekonomije
7. ljudi su složena bića, natječu se, surađuju i brinu jedni o drugima
8. državne “akcije” mogu poboljšati tržišne rezultate
9. istraživački opseg ekonomije mora biti interdisciplinaran

PRAKTIČNI OKVIR KOLEGIJA: Propituje se socijalni i ekonomski položaj žena. Osnovno pitanje na koje ćemo pokušati dati odgovor je: zašto su žene (historijski) dvostruko opresionirane? Analizirat ćemo neke stavke novog Zakona o radu i Zakon o dadiljama. Uputit ćemo u tekuće grupe i inicijative koje se bave položajem žena, u lokalnom i svjetskom kontekstu.

OČEKIVANI ISHODI: Kolegij ima za cilj upoznati polaznice i polaznike studija sa specifičnom feminističkom terminologijom koja određuje njezine različite pravce i discipline. Neki od pojmova kojima ćemo se stalno vraćati su: rod, klasa, reproduktivni rad, produktivni rad, feminizam, trenutna ekonomska kriza, organiziranje, ljevica. Pet osnovna ishodišna mjesta su:

- (a) upoznati sudionike/ice s pojmovljem feminističkih teorija i historijom feminizma
- (b) ispitati materijalne osnove ženske diskriminacije
- (c) ispitati vlastita stajališta i pozicije u odnosu na feminizam i artikulirati aktualna feministička pitanja
- (d) razlučivanje mogućih antifeminizama i njihovih razloga
- (e) smještanje feminizma u širi kontekst suvremenih lijevih otpora i feministički odgovor na krizu

TEME/TEMATSKA PODRUČJA:

1. Uvod – Feminizam nije isključivo žensko pitanje: feministička kritika političke ekonomije, određivanje osnovnog pojmovlja
2. Historijat ženskih radničkih i feminističkih pokreta – svijet i AFŽ (Antifašistička fronta žena)
3. Historijat – Feminizam u postjugoslavenskom kontekstu (gošća: Rada Borić)
4. Ženski reproduktivni rad i žene na tržištu rada
5. Feminizam i ljevica

OSNOVNO POJMOVLJE: Kapitalizam, Feminizacija rada, Rad, neplaćeni kućanski rad, rod

ANKICA ČAKARDIĆ (Rijeka, 1977.)

Doktorirala na Odsjeku za filozofiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu gdje od 2010. godine radi kao docentica i predstojnica Katedre za socijalnu filozofiju. Tu ostvaruje interese za socijalnu filozofiju, političku filozofiju, filozofiju roda i filozofiju kulture. Od 2007.-2010. predavala je na Kulturalnim studijima Filozofskoga fakulteta u Rijeci gdje je bila predstojnica Katedre za kulturnu teoriju i diskursne studije. Od 2007. godine predaje u Centru za ženske studije, a od 2011. u njemu vodi obrazovni program. U Centru za mirovne studije predaje od 2006. godine. Uredila je dvije knjige, znanstvene i stručne članke, eseje te prijevode objavljuje u domaćim i međunarodnim časopisima i zbornicima. Članica organizacija Baza za radničku inicijativu i demokratizaciju (BRID), Feministički front (Femfront) te Ženska fronta za radna i socijalna prava.

Mirovni studiji usko povezuju obrazovanje, istraživanje i aktivizam. Sastavni dio programa je praktični rad. Praktični radovi organizirani su u grupama koje mentoriraju i podržavaju voditelji. Temeljem praktičnog rada sastavlja se pisani završni rad koji je uvjet za završavanje programa. U radnoj godini 2014-2015. nudimo sljedeće okvirne teme i mogućnosti:

Mogućnosti praktičnih radova 2014-15.

1. Praćenje izrade novog **PLANA ZA SUZBIJANJE DISKRIMINACIJE**

2. Sudjelovanje u preradi bajki i basni o azilu: **PRIČE IZDALEKA I IZBLIZA**

3. Akcijsko istraživanje: **RAD I RAT: ISTRAŽIVANJE ŠTRAJKOVA U HRVATSKOJ 1988.-1995.** (studije slučaja: Borovo, Hrvatske Željeznice)

4. Sudjelovanje u istraživanju: **NOVE PRIJETNJE SEKSUALNIM I REPRODUKTIVNIM PRAVIMA**

5. **SUDJELOVANJE U OBILJEŽAVANJU MJESTA SJEĆANJA**, Zagreb

6. Sudjelovanje u istraživanju **VOLONTERSKOG PROJEKTA PAKRAC (1992.-1995.)** i pripremi **VOLONTERSKOG KAMPA 2015.**

7. Sudjelovanje u oblikovanju nastavnih materijala: **ANTIFAŠIZAM U NASTAVI**

8. Sudjelovanje u istraživanju: **PROSTITUCIJA U RH: Problemi, potrebe i pravni sustav**

JAVNA PREDAVANJA

57

Tijekom godine uz podršku sudionika i voditelja organiziramo predavanja, javne tribine i druge aktivnosti. One prate sadržaje modula, otvaraju ili produbljuju teme o kojima se raspravlja na predavanjima i radionicama. Zajedno sa sudionicima sudjelujemo na javnim tribinama i događanjima drugih organizacija i inicijativa.

U radnoj godini 2013-2014. organizirana su sljedeća predavanja, tribine, aktivnosti:

1. Predavanje: **CIVILNE ŽRTVE RATA**, Ljiljana Gehrecke i gosti

2. **PRVOMAJSKI OKUS DOMA U DUGAVAMA**: grah na svjetske načine, kuhanje s tražiteljima azila i azilantima: Snimka: <http://vimeo.com/102853399>

3. Predavanje: **EKONOMSKA DEMOKRACIJA**, Goran Jeras

4. **OKRUGLI STOL O GRAĐANSKOM ODGOJU I OBRAZOVANJU** u Saboru

5. Kreativne aktivnosti za aktivne građane: **JAVNO PREDSTAVLJANJE SADRŽAJA GRAĐANSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA** u Španskom

6. Niz predavanja **AKTIVISTIČKE PRAKSE I CIVILNO DRUŠTVO**:

Snimka: <https://www.youtube.com/playlist?list=PLwosfOY0garBTFjtFNtCbco4ItYPBl604>

O MIROVNIM STUDIJIMA SU BIVŠI SUDIONICI I SUDIONICE REKLI

58

Film o svojoj percepciji Mirovnih studija snimili su sudionici programa:

<https://www.youtube.com/watch?v=MnlxglZ4YaA>

Iz evaluacija:

HVALA ŠTO S PUNO ENTUZIJAZMA PRUŽATE PRILIKU RAZNOLIKOJ EKIPI. PUNO STE ME OSNAŽILI. NISAM NI ČULA ZA MIROVNE DO MJESEC PRIJE NEGO ŠTO SAM SE PRIJAVILA. NISAM IMALA OČEKIVANJA, NI SLUŠALA TUĐE DOJMOVE. ISKUSTVO JE NEPROCJENJIVO.

OVO ISKUSTVO MI JE BILO BAŠ KVALITETNO I POTREBNO, NARAVNO DA ŽELIM TO NEKAKO NASTAVITI I OSJEĆAM SE DOISTA ZAHVALNO ZA POSTOJANJE OVOG PROGRAMA I VAŠ RAD! PUNO PUNO USPJEHA I NADAM SE NEKOJ SURADNJI!

MS SU MI OMOGUĆILI
DA OSVIJESTIM
NEKE PROBLEME,
DA SE OSLOBODIM,
MOTIVIRAJU ME ZA
DALJNI ANGAŽMAN
I DOBRO UTJEČU
NA PRIJE STEČENO
ZNAJES I NAČINE
NA KOJE TO MOGU
PRIMIENITI NA
KONKRETNIM
DRUŠTVENIM
PROBLEMIMA.

JAKO MI JE DRAGO
ŠTO SAM OVE GODINE
SUDJELOVALA NA
MIROVNIM STUDIJIMA.
VELIKA POHVALA ZA
ORGANIZACIJU I SADRŽAJ
SVIH KOLEGIJA, TE ZA
GOSTE PREDAVAČE NA
SVIM KOLEGIJIMA. METODE
RADA SU ODLIČNE,
KOMBINACIJE RADIONICA,
PREDAVANJA, GLEDANJA
FILMOVA, RASPRAVA.
STEKLA SAM NOVA ZNAJES
I ISKUSTVA, PROŠIRILA
DOSADAŠNJA, STEKLA
KONKRETNA UVIDE U
PODRUČJA DJELOVANJA
I ISKUSTVA LJUDI KOJI
SE BAVE ODREĐENIM
AKTIVIZMOM, NOVA
POZNAJESVA, VELIKU
MOTIVACIJU ZA DALJNI
RAD.

POHVALILA BIH CIJELU ORGANIZACIJU MIROVNIH
STUDIJA, SVE VODITELJE, SVIH KOJI ZAPRAVO
STOJE IZA TOGA. DAJEM OHRABRENJE DA
SE NASTAVI S RADOM JER JE OVO IZUZETNO
ISKUSTVO. DOBILA SAM PRILIKU BITI U KRUGU
MIROVNJAKA I DEFINITIVNO MOGU REĆI KAKO MI JE
CIJELA GODINA BILA BOGATA BAŠ ZBOG CIJELOG
PROGRAMA MIROVNIH, ZBOG POPRATNIH AKCIJA,
OKRUGLIH STOLOVA, FILMOVA I TAKO TOGA. NAMAMI
TA ENERGIJA KOJU DOBIJEŠ I KOJE SE NE ŽELIŠ
RIJEŠITI NEGO JU PRETVARAŠ STALNO U NEŠTO,
RAZMIŠLJAŠ, AKTIVIRAŠ SE ZBOG TOGA, RADIŠ I NA
SEBI, BIRAŠ SI STVARI KOJE TA ZANIMAJU I IDEŠ U
TOM SMJERU. DRAGO MI JE DA SAM IMALA PRILIKU
UPOZNATI I DRUŽITI SE SA PRINCEOM I NASEEMOM,
MISLIM DA SU DALI ODLIČNU ENERGIJU NAŠEM
KRUGU. PREKRASNO MI JE BILO I BILO BI STVARNO
ODLIČNO KAD BI SE MS MOGLI ODRŽAVATI I U DRUGIM
GRADOVIMA.

VIŠE INFORMACIJA NA
STRANICAMA CENTRA
ZA MIROVNE STUDIJE:
WWW.CMS.HR

ODRŽAVANJE
PROGRAMA
PODRŽAVAJU:

